

1308

891.99

u-94

ԳԱՔՐԻԷԼ ՍՈՒՆԴՈՒԿԵԱՆՑ

ԲԱՂՆԸՍԻ ԲՕԽԶԱ

ԿԱՏԱԿ ԵՐԿՈՒ ԱՐԱՐՈՒԱԾՈՎ

Թ Ի Ֆ Լ Ի Զ

ԱՐԱԳԱՏԻՊ ՄՆԱՑԱԿԱՆ ՄԱՐՏԻՐՈՍԵԱՆՑԻ

ԳՈՒՂԿԻՆԵԱՆ ՓՈՂՈՑ, 3.

1908

391.99

Ս-99

-6 NOV 2011

891.99

U-94

68

ԲԱՂՆԸՍԻ ԲՕԽԶԱ

ԿԱՏԱԿ ԵՐԿՈՒ ԱՐԱՐՈՒԱԾՈՎ

ՀԵՂԻՆ ԱԿՈՒԹԻՒՆ

ԳԱՐԲԵԼ ՍՈՒՆԴՈՒԿԵԱՆՑԻ

1007
32376

ԹԻՖԼԻՉ

ԱՐԱԳԱՏԻՊ ՄՆԱՑԱԿԱՆ ՄԱՐՏԻՐՈՍԵԱՆՑԻ

ՊՈՒՀԿԵՆԵԱՆ ՓՈՂՈՑ, 3.

1908

ԳՈՐԾՈՂ ԱՆՁԱՆՅ ՆԿԱՐԱԳՐՈՒԹԻՒՆՆԸ

ԹԱԼԱԼ, 30 տարեկան: Առաջին արարուածում սգի տեղական հագուստով, իսկ երկրորդ արարուածում՝ դարձեալ տեղական, բայց ամենաշքեղ բաց-կապոյտ դէրիայով, վրացնակ գլխով, ոսկէկար ճակտի աղլուխով, ծաղկէ կարմիր դօշ ու գօտկով և դանազան ակնեղէններով զարդարուած:

ԿԱՏԱՐԻՆԷ, 55 տարեկան. նոյնպէս սգի տեղական հագուստով:

ԷԼԻՍԱՅԷԹ, 45 տարեկան: Տեղական մուգ հագուստով, առաջին արարուածում՝ հասարակ, երկրորդում՝ զարդի:

ՄԱԹՕ, 60 տարեկան: Տեղական մուգ հագուստով և Քիրմանի շալէ գօտկով:

Կատարինէն գործ է ածում՝ սպիտակ դաթիբայ, իսկ միւս կանայք — իրանց զերերին համապատասխան սև վերարկու, ինչպէս նշանակած է իրանց տեղերում:

ՍԱՆՎԷԼ, 30 տարեկան: Տեղական հագուստով: Գլխարկը՝ սև ֆուրածկայ:

ՕՀԱՆԷՍ, 55 տարեկան: Նոյնպէս տեղական հագուստով: Գլխարկը՝ Բուխարու սև գգակ:

ԱԻԵՏԻՔ, 45 տարեկան: Եւրոպական հագուստով: Գլխարկը՝ սև շէտպայ:

Երկուսն էլ ամբողջ ժամանակ գլխարաց են:

ԱՂԱՂՕ, 60 տարեկան: Կարմիր թշեր, ոլորած բեխեր, հաստ յօնքեր, սև ներկած մազեր: Սա էլ եւրոպական հագուստով է, բայց պարտադիր են՝ սպիտակ շապիկ, գունաւոր փողպատ, նոյնպիսի ժիլէտ և պանտալօն, սև սերթուկ և գլխարկ—ցիլինդր. բոլորը նուրբ ճաշակի: Գործ է ածում գունաւոր մետաքսէ թաշկինակ, ոսկէ ժամացոյց ոսկէ շղթայով և ծոցի մէջ արծաթէ փօրթսիգար: Պատշգամբի վրայ (երկրորդ արարուածում)՝ վերարկուով, ձեռնափայտով և գլխարկով է:

ԵՐԿՈՒ ԾԱՌԱՅ, մինը՝ շքեղ չէրքէզկայով, արծաթէ քամարով և արծաթապատ դաշոյնով. միւսը՝ սև ֆրակով և սպիտակ փողպատով, ժիլէտով ու ձեռնոցներով: Երկուսն էլ առանց գլխարկի են:

ՍԱԶՈՆԴԱՐՆԵՐ, տեղական զարդի հագուստներով:

«Համբ» Խոստանքոս Խաւ
Խոստ Ե յար Զուս Զ
Հ. Խաւստան

ԲԸՂՆԸՍԻ ԲՕԽԶԱ

Կ Ա Տ Ա Կ

Առաջին անգամ ներկայացրած է Թիֆլիզի Արտիստական
Թատրոնում 1907 թ. Նոյեմբերի 8-ին:

ԳԱՔՐԻԷԼ ՍՈՒՆԳՈՒԿԵԱՆՅԻ

ԹԱՏՐՈՆԱԿԱՆ ԳՐՈՒԱԾՆԵՐԸ

ԳԻՇԻՐՎԱՆ ՍԱՔՐԸ ԽԷՐ Է, կասակ մէկ արարուածով:

ԽԱԹԱՔԱԼԱ, կասակեղուքիւն չորս արարուածով:

ՕՍԿԱՆ ՊԵՏՐՈՎԻՉՆ ԷՆ ԿԵՆՔՈՒՄԸ, կասակ մէկ արու-
րուածով:

ԵՒԱՅԼՆ կամ ՆՈՐ ԳԻՈԳԻՆԷՍ, կասակ երկու արարուածով:

ԷԼԻ ՄԷԿ ԶՈՇ, կասակեղուքիւն հինգ արարուածով:

ՊԷՊՕ, կասակեղուքիւն երեք արարուածով:

ՔԱՆԳԱԾ ՕԶԱԽ, կասակեղուքիւն երեք արարուածով:

ԱՄՈՒՍԻՆՆԵՐ, կասակեղուքիւն չորս արարուածով:

ԲԱՂՆԸՍԻ ԲՕԽԶՍ, կասակ երկու արարուածով:

ԹԱՐԳՄԱՆՈՒԹԻՒՆ ՖՐԱՆՍԵՐԷՆԻՅ

ԺՕՐԺ ԳԱՆԳԷՆ, կասակեղուքիւն երեք արարուածով, հեղի-
նակութիւն ՄՕԼԻԷՐԻ:

Այս գրուածքը, որին ես կատակ անուան
եմ տուել, իսկապէս մի գառն երգիծաբա-
նուծիւն է, Թիֆլիզի կեանքից առնուած:
Սա իմ «Պէպօ» կատակերգութեան յառա-
ջաբանը, նրա նախերգանքն է, ուր Աղալօի
և Թալալի դիմակի տակ մանրամասնօրէն
նկարագրուած է, թէ ինչպէս գտան միմեանց
և ամուսնացան «Պէպօ»-ի Զիմզիմովն ու
նրա ընտրած ու սիրած էփէմիան:

Գ. Ս.

ԲԱՂՆԸՍԻ ԲՕԽԶԱ

ԿԱՏԱԿ ԵՐԿՈՒ ԸՐԱՐՈՒԱԾՈՎ

Թիֆլիզի թատրոն, 1907 թ. Նոյեմբերի 8-ին:

ԳՈՐԾՈՂ ԱՆՁԻՆՔ

ԹԱԼԱԼ, գեղեցիկ մատաղահաս սր-
բեայրի Տ. ՄԷԼԻՔԵԱՆ
ԿԱՏԱՐԻՆԷ, Թալալի սկեսուրը, հա-
սակաւոր որբեայրի Տ. ՅԱՄՄԻԿ
ՍԱՆՎԷԼ, Թալալի տեղը, անգործ
չքաւոր երիտասարդ Պ. ՄԱՄԻԿՈՆԵԱՆ
ԷԼԻՍԱՐԷԴ, Թալալի մայրը Տ. ՆՈՆԻԿԵԱՆ
ՕՋԱՆԷՍ, Թալալի հայրը, տնանկացած
արհեստաւոր Պ. ՄԻՐԶՈՅԵԱՆ
ԱԻԵՏԻՔ, սրանց ազգական, գործից
յետ քաշուած վաճառական Պ. ՏԷՐ-ԴԱԻԹԵԱՆ
ՄԱԹՕ, մօցեքուլ (միջնորդ) Տ. ՎԱՐԴՈՒՀԻ
ԱՂԱԼՕ, տարեքաւոր այրի, հարուստ
վաճառական Պ. ՅԱՐՈՒԹԻՈՆԵԱՆ

Սազանդարներ և ծառաներ: Երգեր և պարեր:

Առաջին արարտածը կատարւում է Թալալի մարդանց
տանը, իսկ երկրորդը — արա հօրանց տանը:

Անցքը սլասանում է Թիֆլիզում անցեալ դարում:

ԲԱՂՆԸՍԻ ԲՕԽԶԱՅ^{*)}

ԱՐԱՐՈՒԱԾ ԱՌԱՋԻՆ

Բեմը ներկայացնում է Թալալի մարդանց տանը մի հասարակ
սենեակ երկու դռնով՝ ձախ կողմը և զիմացը՝ Աջ^{**)}
կողմը՝ տախտ, գորգով և մութաքաներով զարդարած, իսկ
ձախ կողմը հայելի և բազմոց սովորական սեղանով ու
բազկաթոռներով: Դիմացը, երկու դռան մէջ՝ հեշտդա-
ւան [commode]: Ուր հարկն է՝ աթոռներ: Երեկոյ է:

ՏԵՍԻԼ ԱՌԱՋԻՆ

ԿԱՏԱՐԻՆԷ, տախտի վրայ ծալապատիկ նստած, գուլպայ
է գործում, ԹԱԼԱԼ, բազմոցի վրայ նստած, չիքիլայ է
կարում: Երկուսն էլ սղի հազուստով են:

ԿԱՏԱՐԻՆԷ

Ի՞նչ էլաւ քիզ, հարսի, քանի լաց ըլիս... Իմ

^{*)} Բաղանիքի բօխչայ. Թիֆլիզի ոճով փոխաբերաբար
նշանակում է՝ խայտառակ գործերի ժողովածու:

^{**)} Բեմական ցուցումներում՝ աջ, ձախ — պէտք է ըն-
դունել միշտ հանդիսականների դիմացի հայելով:

ԲԱՂՆԸՍԻ ԲՕԽԶԱՅ

դարդն էլ է ինձ հերիք. էլ ցաւիս վրայ ցաւ մի աւելցնի, է, օխնած հորի:

ԹԱԼԱԼ, աչքերը սրբելով:

Ի՛նչ անիմ, բառօնօ ջան. ինչ ինձ բան էկաւ, իմ դուշմնին էլ չգայ:

Շարունակում է աչքերը սրբել:

ԿԱՏԱՐԻՆԷ

Բանը ինձ էկաւ, վուրթի, քիզ ի՛նչ էկաւ: Քունը թէ մարթն էր էն ջրատարը, իմը վուրթի էր: (Չայնը երկարացնելով:) Իմ դարդիմանդ Միխակս: (Երկու ձեռով ծնկանը խփելով:) Մեռնի քու դէգէն, վուրթի. խուղի տակը փթում իս... Վա՛յ, վա՛յ, վա՛յ, վա՛յ... սիրտս փոթօթի է գալի:

ԹԱԼԱԼ

Աբա՛, ասում իս, բառօնօ. իմ սիրտն էլ էտէնց փոթօթի է ըլում, վուր էսէնց լացատրաք իմ ըլում, է:

ԿԱՏԱՐԻՆԷ

Ի՛հ, վուրթի, շատ քիպէսներն ին էլի, ամա մէ էրկու տարի չին անց կացրի, նուր մէկանց մարթու ին գնացի:

ԹԱԼԱԼ

Է՛ն օրը մահ ըլի իմ գլխին... 'ես*) գանա մարթու էրես պիտի տեսնիմ, էլի... Իմ մարթը սիւ

*) Ե տառը մակադէտով նշանակած ('ե) պէտք է արտասանել իսկ և իսկ այնպէս, ինչպէս արտասանվում է յի վանկը բառի միջում կամ վերջում, ձայնաւորից յետոյ. օրինակ՝ Մա յիս, Գա յի անէ, երկնա յիս, Եսա յի և այլն:

խուզն է յօրէսի դէնը... Ո՛ւր է, մէ վախտի հորիս տամ ու գնամ իմ մարթու մօդ պառկիմ:

ԿԱՏԱՐԻՆԷ

Մի՛ ասի, վուրթի, մի՛ ասի, ջեր*) ջէհէլ իս. էսօր է, թէ էքուց, մէ ջէհէլ, սիրուն տղայ կու լուս ննգնի, կու մտնի դամարըդ ու դիփ մէտի քամու կու տաս:

ԹԱԼԱԼ

Վա՛յ, խուզն ըլի իմ գլխին:

ԿԱՏԱՐԻՆԷ, ձայնը երկարացնելով:

Իմ փաշա ու դրօշա Միխակ ջան, վուր տուն գու քէիը, տունը վուտիտ տակը զմղըմում էր, (լալով:) հը՛, հը՛, հը՛, հը՛...

ԹԱԼԱԼ, բարձրաձայն հեկեկալով:

Ըօ՛, հօ՛, հօ՛, հօ՛... Եմբար նրա նման էլի օմբին կու՛րի աշխրբումը՝:

ԿԱՏԱՐԻՆԷ

Է՛տ ասա, էտ ասա, վուրթի... Աստուծ խուզեցաւ իմ գլխին, տուն ու աղիս դիփ մէտի բրիշակ էլաւ:

ԹԱԼԱԼ

Սիվնայ իմ օրը, վուր էլ աշխրբի էրես չտեսիմ 'ես:

ԿԱՏԱՐԻՆԷ, սգալով:

Միխակ ջան, Միխակ ջան... քու օլըրած բիխերուն մեռնի դէգէն:

ԹԱԼԱԼ, լալով:

Ը՛հ, հը՛, հը՛...

*) Ջեր—գեռ. ջեր—անգամ:

Տ Ե Ս Ի Լ Բ

ՆՐԱՆՔ, ԷԼԻՍԱԲԵԴ

ԷԼԻՍԱԲԵԴ, վերարկուով, մտնում է դիմացի դռնից:
Բարի իրիզուն ձիգ:

ԿԱՏԱՐԻՆԷ

Աստձու բարին, խնամի ջան, համեցէք:
ԷԼԻՍԱԲԵԴ, վերարկուն վերցնելով եւ ձգելով մուտքի մօտ
դրած աթոռի թիկունքի վրայ, դիմում է Թալալին:

Ի՞նչ էլալ քիզ, վուրթի, փէշակ իս շինի քիզ հա-
մա... Մէ օր չէկայ, վուր քիզ էտէնց չտեսնիմ. լացի
գուդա իս, թէ ինչ է... (կատարինէին:) Ինչի՞ չիս
խրատում, բատօնօ ջան. ախար միխկը չէ:

ԿԱՏԱՐԻՆԷ

Ջրատարի հոքին գիղենայ, (Մի կողմ նայելով):
սխլնայ քու գէղի օրը, վունցոր վուր սիւցաւ, վուրթի,
(էլիսաբէին:) էս սահաթիս հէնց էտ էի խրատում.
ամա սրա անգճումը վունչընէն վունչիչ չէ տուն գը-
նում: Էրանի էն օրը հավարնար չէիր դուս տարի ու
խղճի գերեզմանը նուր-մէկանց չէիր շանց տվի սրան.
էնդումէն գէսը էլ աճկը չէ ցամքեցրի:

ԷԼԻՍԱԲԵԴ, հրելով Թալալի ուսը:

Հերիք է, քան:

Նստում է բազմոցի մօտ դրած բազկաթոռի վրայ:

ԹԱԼԱԼ

Յիշտ հիշտ ասում իս, գէղի ջան. էրանի չէր ըլի,
իսկի էլ մարթու չէիր տվի ինձ էստու համա:

ԷԼԻՍԱԲԵԴ

Մարթ ցաւի գայ ու սիւ սատանի քու գէղէն,
վուրթի: Առչինը չիս դուն ու վիրչինը. աշխարքն
էտէնց էկիլ է, էտէնց էլ կ'էհայ: Ինչոր շատին, էն
էլ միզ: Քիչ վուփեվէրիք կան աշխրքումը, մէկն էլ
դուն իս. ինչ անինք, վուրթի, Աստձու կամքն է:

ԿԱՏԱՐԻՆԷ

Օխնըվի նրա դարգահը, դաղից միզ ու դաղ-
ղըղանի էրի:

ԹԱԼԱԼ, մօրը:

Ա'խ, գէղի ջան, եարար 'ես վոնց իմ ապրում ու
չունչ քաշում:

ԷԼԻՍԱԲԵԴ

Լաւ է, հէնց ապրիս. քու գլուխ չունիմ... Վիկաց,
հանդրվի... (կատարինէին:) Սրան ուղում իմ բաղնիս
տանիմ, բատօնօ. դաստուր կու տան:

ԿԱՏԱՐԻՆԷ

Ինչի՞ չէ, խնամի ջան: (Թալալին:) Վիկաց, վուր-
թի, վիկաց:

ԷԼԻՍԱԲԵԴ

Վիկաց, էլի, բօխչէտ կապէ. չիս իմանում:

ԹԱԼԱԼ, մօրը:

Էրնէկ գիղենամ ընդրօս բաղնիս է, գէղի... 'ես
պիտի սիւ գերեզմանը գնամ, ըս մէքաղնիսէքա:

ԷԼԻՍԱԲԵԴ, Թալալին, ցածր:

Վիկաց, քա, ճարկարած, է. (Աւելի ցածր:) յօ-
րէս գու քայ... (Թալալը, առանձին, ուրախանում է):
Քիզ իմ ասում... (կատարինէին:) Մէ հրամաէ, է,
բատօնօ ջան:

ԿԱՏԱՐԻՆԷ, ԹԱԼԱԼԻՆ:

Հն ու չէ, չիս իմանում, քան. վիկաց, էլի:

ԹԱԼԱԼ, ուրախութիւնը զսպելով, դիմում է մօրը:

Մախլաս, ինչ ուզում իք, անում իք ինձ, էլի:

Վեր է կենում եւ գրպանից հանելով մի բանալի, զնում բաց է անում հեշտոլարանի երկրորդ ձգոցը [tiroir]:

ԿԱՏԱՐԻՆԷ, վեր կենալով:

Գնամ, ֆաէտօն ասիւմ ձիւ համա:

ԷԼԻՍԱԲԷԴ, ոտի կանգնելով:

Հրամանքդ սուր իս նիդանում, գէթաղլա*):

ԿԱՏԱՐԻՆԷ

Ձիւ համա վուր մէ քիչ նիդանամ էլ, լնամի ջան, ի՛նչ հաջաթ, թէ չէ՝ ի՛նչ նիդուլթին է:

Դուրս է զնում ձախ դռնից:

ՏԵՍԻԼ Գ

ԷԼԻՍԱԲԷԴ, ԹԱԼԱԼ

ԷԼԻՍԱԲԷԴ

Դէ, չնւտ արա, քօծ, չնւտ. էլ մի ուշացնի:

ԹԱԼԱԼ, նայելով դէպի ձախ դուռը, յանկարծ մօտ է վա-

զում էլիսաբէդին:

Ղսւրթ իս ասում, դէդի ջան:

ԷԼԻՍԱԲԷԴ

Վսւյ իմ ապրելուն, բաս սնւտ իմ ասում: Դուն զնան, բանդ տիս, 'ես էստի ղարաուլուլթին*) կ'օնիմ:

Կանգնում է ձախու դռան մօտ:

*) Ղ տառը թաւով նշանակած (ղ) պէտք է արտասա-

ԹԱԼԱԼ

Իժում, դիւի հազիր է:

ԷԼԻՍԱԲԷԴ

Դիւի, դիւի. դիւի մէտի սարքած է ու կարքած. քիւ ինք մնում... Հէստի օթախ ունինք հիմի զուքած ու զարթարած, վուր քէփդ գու քայ, քու արիւր. կ'օսիս՝ շահադի լայիդ է դրուստ:

ԹԱԼԱԼ

Ձիւ մէ չպրծայ էս տանէմէն... (Վազում է դէպի հեշտոլարանը, բօխչան լցնում է գունաւոր շալերով եւ հագուստներով [ի միջի այլոց բաց-կապոյտ դէրիայ]: Յետոյ բանալով եւ դուրս քաշելով վերեւի ձգոցը, հանում է միջից զանազան տուփեր ակնեղէններով, զնում է գրպանը եւ միքանի հատ էլ բերում տալիս է Էլիսաբէդին:): Բռնէ, դէդի, էստունը էլ դուն պահէ, էլ ջիբումս տիւ չկայ: ԷԼԻՍԱԲԷԴ, առնելով տուփերը եւ գրպանը դնելով:

Բի, բի, վուրթի: Տիս թէ էլի իմքին կայ, բի. 'ես մինձ ջիբ ունիմ:

ԹԱԼԱԼ

Մնամ վուր դիւի վիկալայ: (Դարձեալ մօտենում է հեշտոլարանին ու քրքրելով ձգոցները:): Ձէ, չէ, էլ վունչիւ չկայ. մնացածը իս տուն տարանք էն օրը... (Կրկին գտնելով միքանի մանր իրեղէններ:): Հն, յօրէս. կինաղամ մտէս էր ննգնում... (Բերում տալիս է մօրը:): Էս էլ, էս էլ, դէդի, էստունը էլ իմն է:

ԷԼԻՍԱԲԷԴ, առնելով իրեղէնները:

Լան, լան... (Դրպանում պահելով:): Գնան, կամօղդ

նել որպէս Պարսից կամ Թուրքաց ق کամ Վրացոց ց:

կանգնի բի, վունչիչ մաշուր չանին... (Թալալը շտապով գնում է, հեշտդարանը կարգի է բերում:) Պրծի... (Բօխ-
չան վերցնելով:) Էսդադա էլ բազնըսի բօխա կուլի...
(Տանում գնում է այն աթոռի վրայ, որտեղ իր վերա-
րուն է:) Վուր տխմին, ինչ կ'օսին... (Վերաբերվելու ծա-
րով ծածկում է:) Սկեսուրիտ բարովելիս էնէնց կանգնի
առչիւր, վուր վունչիչ շտեսնէ դուս տանելիս... (Ոտի
ծայն լսելով:) Դէ, չուստ արա, գալիս ին:

ԹԱԼԱԼ, շտապով հանելով հեշտդարանի երկրորդ ձողոցի
սեւ շալ ու վերաբերվելու եւ ձողոցը ներս մղելով:

Պրծայ, հաղիր իմ:

Զգելով վերաբերվելու աթոռի վրայ, իսկ շալը գլխին,
բանալին մոռանում է հեշտդարանի ձողոցի վրայ:

Տ Ե Ս Ի Լ Դ

ՆՐԱՆՔ, ՍԱՆՎԷԼ

ՍԱՆՎԷԼ, մտնում է դիմացի դռնից:

Օ', խնամի՛ր, բարի իրիգուն. էս վմերթէնը:

ԷԼԻՍԱԲԷԴ

Ասծու բարին, խնամի ջան... Ախկաս էս գիշիր
տուն իմ ասնում:

ՍԱՆՎԷԼ

Փառք աստծու. ձիւ մէ շարա էլաւ էս խղճին,
թէ չէ՛ նստած մէ գլուխ դիմի ախ ու վախ է քա-
շում... էս մէ շափաթ է խօ, ինչ սրան չափաբար
դուս տարար, խիստ աւելցրուց արտըսունքը... Սրա
միխու էլ չկամ, Աստուծ գիղենայ... (Թալալին:) Վոնց
իս, հարսի ջան:

ԹԱԼԱԼ

Զիդ լաւ ունենամ. կամ, էլի՛:

ՍԱՆՎԷԼ

Աստուծ օղորմած է... Լաւ ախպէր փշացաւ իմը,
ամա էլ նա-փանդա... Իմ աէր ու տիրականը նա էր:

ԷԼԻՍԱԲԷԴ

Ինչ նրան օր պակսեցաւ, վուրթի, Աստուծ քիզ
աւելցնէ:

Թալալը հայելում ուղղվում է:

ՍԱՆՎԷԼ

Ըմբռով կշտանաս, դէդի... Էլի փառք Աստծուն՝
քու ախկան միզ համա միխթարութին էթուդ... Միը
տանու չրաղը սա է:

ԷԼԻՍԱԲԷԴ

Աստուծ քու չրաղին քիզ արժանի անէ, վուրթի:

ՍԱՆՎԷԼ

Է՛հ, դէդի, էլ էտու համա ո՞վ է փիքը անում.
թաք մէ սա լաւ ըլի, ուրիշ դարդ չունիմ, աւատա՛...
էնէնց սիրում իմ սրան, վունցոր մարթ իր հալալ
քվիլը սիրէ. գիղէ Աստուծ, դուրթ իմ ասում:

ԷԼԻՍԱԲԷԴ

Մուրադիտ հասնիս, վուրթի:

ՍԱՆՎԷԼ

Աստուծ ձիր մուրադը կատարէ:

ԷԼԻՍԱԲԷԴ

Ապրիս, վուրթի:

ՍԱՆՎԷԼ

Դուք էլ ապրիք, դէդի... (Գրպանից ծխաբարձ հա-
նելով:) Էս ո՞ւր է դէդէն, տանը չէ՛:

ԷԼԻՍԱՐԵՅԴ

Վունց չէ, էս սահաթիս զուս գնաց:

ԹԱԼԱԼ, հեռանալով հայելուց:

Յօրէն գալիս է:

ՏԵՍԻԼ Ե

ՆՐԱՆՔ, ԿԱՏԱՐԻՆԷ

ԿԱՏԱՐԻՆԷ, մտնելով ձախ դռնից, Թալալին:

Աբա, հաղորդեցա՞ր, վուրթի:

ԹԱԼԱԼ

Հրամանք իս, բառօնօ:

ԿԱՏԱՐԻՆԷ

Դէ, գնացէ՛ք, խնամի ջան, քանի լուս է. էլ մի ուշանաք, ֆաէտօնը հաղիր է: (Ոտները կախ գցած նստելով տախտի վրայ:) Իրիգնահացի կու մնամ սրան, զիդենաս:

ԷԼԻՍԱՐԵՅԴ

Էս գիշիր թո՛ղ միդ մօդ ըլի, խնամի ջան, ու էքուց առուտեան 'ես ինքս կու բերիմ:

Սանվէլը վառում է ծխաքարը եւ ծխում:

ԿԱՏԱՐԻՆԷ

Էտ բանը մի անի, գէթա՛յլա, խնամի ջան. առանց սրան վո՛նց կու գիմնամ... Մէ գիշիր վուր սրա ձէնը չիմանամ, խնամի ջան, ջու՛մջումի գու քամ, Աստու՛ճ զիդենայ. էնէնց սորվեցայ էս քօժին:

ԷԼԻՍԱՐԵՅԴ

Աստու՛ճ քիզ էրգար օր տայ, բառօնօ ջան, վուր

էտէնց սիրում իս իմ Թալալին. ամա թո՛ղ էս մէ գիշիրը ինձ մօդ ըլի:

ԿԱՏԱՐԻՆԷ

Չէ, չէ, խնամի ջան, գէթա՛յլանէ:

ԷԼԻՍԱՐԵՅԴ

Լաւ, տեսնիմ, բառօնօ ջան:

ՍԱՆՎԷԼ, Կատարինէին:

Վա, գէղի ջան, խնդրում է, թո՛ղ էս մէ գիշիրը իրան փէշքաչ. նա էլ դէղա է, հալալ չէ իրան, թէ ինչ:

ԷԼԻՍԱՐԵՅԴ

Այ, ապրիս, վուրթի... Դիփ ձիդ մօդ է ու ձիդ մօդ պիտի ըլի. թո՛ղ էս մէ գիշիրն էլ միդ մօդ անց կացնէ:

ԿԱՏԱՐԻՆԷ

Լաւ է, խնամի ջան, քու կամքն ըլի... (Թալալին:) Է'ստի արի, քօ՛ծ... (Թալալը մօտենում է:) Դուն վո՛ւրդի ուփրօ լաւ աչիս. էստի, թէ քու հօրանց տանը:

ԹԱԼԱԼ

Հալըաթտա վուր էստի լաւ աչիմ. հօրանց տունը շատ վուխտ է մտէս ննդաւ:

ԿԱՏԱՐԻՆԷ

Հայ, էուդիան... Լաւ է, վուրթի, գնա, բարի գիշիր. ամա աճկիրս ջուր չկարիս էքուց քու ճամփին... (Թալալը մի փոքր հեռանալով, Թալալինալով աչքերը սրբում է:) Էլի կցեցի՛ր... (Էլիսաբեդին:) Էլ գերեղմանատուն չտանիս սրան, խնամի ջան. դէմուդէմն էստի դրգէ, թէ Աստու՛ճ կու սիրիս:

ԷԼԻՍԱՐԵՅԴ

Վո՛ւյ իմ աճկին... Առուտեան վաղ-վաղ էստի

կուլի, քու արիւր. ինքս կու բերիմ, վունցոր ասի...
է՛հ, բարի գիշիր, բատօնօ ջան:

ԿԱՏԱՐԻՆԷ

Ասածու բարին ձիդ հիդ, խնամի ջան... Էքուց
առուտեան կու մնամ ձիդ:

ԷԼԻՍԱԲԷԴ

Խնթրջամ կաց... (Մօտենալով Սանվէլին:) Բարով
մնաս, վուրթի:

ՍԱՆՎԷԼ

Բարով գնաս, դէղի ջան:

Կամենում է ուղեկցել նրան:

ԷԼԻՍԱԲԷԴ, արգելելով:

Մի նիդանա, գէթալվա:

Ողջունելով Սանվէլին ու կատարինէին, խորհրդաւոր
հայեացք է ձգում Թալալին եւ շտապով գնում
դէպի բօխջան:

ԹԱԼԱԼ, մօտենալով կատարինէին:

Բարի գիշիր, բատօնօ ջան:

Կանգնելով կատարինէի առջեւ, ինչպէս մայրը պա-
տուիրեց, կուրծքը համբուրում է. Էլիսաբէղը
դուրս է ծլկըվում բօխջան ու վերարկուն ձեռին:

Տ Ե Ս Ի Լ 2

ՆՐԱՆՔ, առանց ԷԼԻՍԱԲԷԴԻ

ԹԱԼԱԼ, շարունակելով:

Ինչրու ձիդ կու տիսնիմ, իմն ինձ կու հասնի:

ԿԱՏԱՐԻՆԷ

Իմ տարսը դառնաս, վուրթի... Ջանով ու վուխ-
շութենով լիղնաս:

ԹԱԼԱԼ, ողջունելով կատարինէին, դառնում է Սանվէլին:

Բարի գիշիր, իմ տէքը. դէղին լաւ պահէ:

ՍԱՆՎԷԼ

Բարին քիդ հիդ, հարսի ջան... (Ուղեկցելով Թալա-
լին մինչեւ դիմացի դուռը:) Բարով գնաս, բարով գաս:

ԿԱՏԱՐԻՆԷ

Տէք ընդ քիդ:

Թալալը ծածկելով վերարկուն եւ ընդհանուր ողջոյն
տալով, դուրս է գնում դիմացի դռնից:

Տ Ե Ս Ի Լ Է

ԿԱՏԱՐԻՆԷ, ՍԱՆՎԷԼ

ՍԱՆՎԷԼ, ծխաքարշը ձեռին:

Խիղճ ախշիկ, միխկա գալիս է, Սատուձ գիդհնայ:

ԿԱՏԱՐԻՆԷ

Է՛հ, վուրթի, միխկը գալուն մինք ինք, թէ չէ՝
նրան, էսօր է, թէ Էքուց, մէ չարա կուլի, էլի:

ՍԱՆՎԷԼ

Վոնց թէ չարա կուլի:

ԿԱՏԱՐԻՆԷ

Վունցոր մէկէններուն չարա է ըլում, վոնց պիտի
ըլի... Մէ էրկու տարվան էդնէն վիկուկենայ ու
մարթու կ'էհայ. ա՛յ, վոնց էլ չարա կուլի:

ՍԱՆՎԷԼ, նստելով բազմոցի վրայ:

Է՛հ, դէղի, հէստի բան ասա, վուր բանի նման

ըլի: Գանա միր հարս Թալալը էտ հանգի ախշիկ է.
վրէն չէ էրեւում:

ԿԱՏԱՐԻՆԷ

Ա՛յ, տուտուցանաս դուն. բաս չէ ու քու դէղի
պէս նահալին տակը կու փթեցնէ... Զէհէլ ախշիկ
ու սիրուն... էն ճրէլ աճկերուն թամաշա իս անձում.
տակը հարուր սատանա կուլի ման գալի... Էսօր
վայ է տալի, սուր է անում, էքուց էլօր մէ ուրիշի
մօդ նստած կ'օսէ՝ ջէն աջօրի խար ցխօնէրոշ-
ուս*):

ՍԱՆՎԷԼ, առանձին եւ ցածր ձայնով:

Վա՛յ էն օրին:

ԿԱՏԱՐԻՆԷ, ծնկանը խփելով:

Ափսո՛ւս, ափսո՛ւս, Միխակ ջան, վուրթի, վուշ էր
ունեցի քիզ քու դէղէն:

ՍԱՆՎԷԼ

Է՛հ, թարզը տու, դէղի ջան, Աստուճ կու սի-
րիս... Ինչ էլաւ, էլաւ. ինչ կու օտկինը:

ԿԱՏԱՐԻՆԷ

Էրանի դուն էլ է մէ բանի կանգնիս. ինչ իս
պարապ ալամօ տուն ու դուս անում:

ՍԱՆՎԷԼ

Վո՛ւր գլխամեռ չի ուղի, դէղի ջան, ամա ինչ
անիմ. մայա չունիմ, մասկան. տէր չունիմ ու տի-
բական... Էն մէ տէրն ունէի, էն էլ Աստուճ խլից...
Փալաբաշութին խօ չիմ կանա անի ո՛ւ... Մէ քիշ
փուղ պիտի ըլի ձեռիս, վուր մէ պապիրօզի դուքան
էլ է մախնց բաց անիմ:

*) Վրացերէնէն հ. — Դու աւելի լաւն ես քան հանգուցեալը:

ԿԱՏԱՐԻՆԷ

Դուն վուր տղամարթ իս ու չիս կանացի ճարի,
'ես վաւրդանց ճարիմ քիզ համա:

ՍԱՆՎԷԼ

Ա՛րի ճարէ... (Բերանը բաց անելով եւ առաստաղին
նայելով): Ա՛աա... Թո՛ղ դէվէր ածէ Աստուճ, էլի:

ԿԱՏԱՐԻՆԷ

Էտէնց արիւր, վուրթի, վուր դառ ու դարդակ
մնացիւր ինչլի էսօր:

ՍԱՆՎԷԼ

Գիդիս, դէղի, ինչ ասիմ. ամա չըզըվիս, գէ-
թաղվա... Էս մէ քանի օր է, մտկումս մէ բան անց
կացաւ, վունցոր օրթունը դուղս ուտում է. ամա չիմ
համարցակվում, վուր ասիմ:

ԿԱՏԱՐԻՆԷ

Ի՞նչ է, ինչ բան է, վուրթի:

ՍԱՆՎԷԼ, վեր կենալով տեղից:

Գէթաղվա, չըզըվիս, դէղի... (Ծխաբարձը մի կողմ
դնելով եւ մօտենալով կատարինէին): Էս միր հարսը,
վուր էնդադա ակնեղէնները էնդի ածած ունէ...

Մատնանիշ անելով հեշտղարանը:

ԿԱՏԱՐԻՆԷ

Հա՛, ինչ է:

ՍԱՆՎԷԼ

Ախար, հա խօ, Էս ջեր մէ տարի էլ կու անց կե-
նայ, էնդունը չի բանեցնի... Հիմի չի ըլի, վուր մէ
բաբաթ իրան հասկացնինը, վուր մէ էրկու իմքին
տայ ինձ, տանիմ Լօմբարդումը գրաւ դնիմ: Էրկու
ամսումը իր շահով հիդ իրան տամ, Աստուճ գիդենայ:

ԿԱՏԱՐԻՆԷ, վրդովուած:

Վնւյ, քոռանամ ու կուրանամ 'ես, վուրթի... Ու-
ղմւմ իս՝ աշխրբի մասխարա դառնանք... Ամութ չէ,
վուրթի... Ես իմ բերանը վննց պիտի դօրայ, ես
քունը, վուր էտ թաւուր բանը հարսին ասինք, ես
նրա անգաճը գցինք. գեղինը վուր մտնիմ, էն լաւ
է, վուրթի:

ՍԱՆՎԷԼ

Բաս ինչ անիմ, դէղի:

Կանգնում է մօր առաջ:

ԿԱՏԱՐԻՆԷ

Ինչոր գ'ուզիս, վուրթի, ամա էտ բանը մտկէ-
մէտ հանէ:

ՍԱՆՎԷԼ, մտածմունքի մէջ ընկղմած, միքանի անգամ
անց ու դարձ է անում. յետոյ յանկարծ կանգնում է հեշտ-
դարանի մօտ եւ բռնեցրով խփելով վրան:

Ը՛հ, քու դինը, քու գինը... (Տեսնելով բանալին
հեշտդարանի ձողի վրայ:) Սո՛ւ, էստի մտիկ, բալնիքը
մտէն է գցի, դէղի:

ԿԱՏԱՐԻՆԷ, վեր թռչելով տեղից:

Ի՛հ, դարդու նրա միտկն էլ է մոլըրվի, վուրթի,
ինձպէս... (Սանվէլը հանելով բանալին երկրորդ ձողից,
կամենում է դուրս քաշել վերեւի ձողը:) Մի անի, մի
անի, վուրթի. ինձմէն չիս պրծնի, քու արիւր:

ՍԱՆՎԷԼ, յետ նայելով:

Վնհ, խօ չիմ գողնում. մէ տեսնիմ՝ վնւրն ուփրօ
ձեռք կու տայ... (Դուրս է քաշում ձողը:) Էս ինչ է,
ցափ դարդակ է:

ԿԱՏԱՐԻՆԷ

Վննց թէ դարդակ է, ինչ իս ասում... (Նայելով

ձողի մէջ:) Էս ինչ է... (Բոլոր ձողները մէկ-մէկ շտա-
պով դուրս քաշելով:) Վնյ... Դիւի տարիլ է, դիւի. էլ
իսկի մէ ալնեղէն չէ թողի էստի էն սիւ-էրեսը...
Չմսի քիզ, վուր սատանութենով լիքն է:

ՍԱՆՎԷԼ

Վնհ, վնհ, վնհ, վնհ... Էս ինչ է արի... Իժում
ինչ հանգն էի սիրում 'ես նրան, է... հալալ սրտով,
Աստուձ գիղենայ, դէղի:

Մնում է ապշած:

ԿԱՏԱՐԻՆԷ

Հիմի ւտէ, քանի կանաս, իրան էլ ու իր գուղ-
աւազակ մօրն էլ... Աստուձ անէ նրանց դիւանն ու
դադաստանը, հը... Գնա, գնա, հասի մէ էդնէն էն
կապ-կտրածներուն... Էս ինչ ին արի էն սիւ-սրտով-
նիրը... (Սանվէլը կանգնած է անշարժ:) Չիս իմանում,
տժ. քիզ իմ ասում... Չիս գնում:

ՍԱՆՎԷԼ

Ո՛ւր գնամ, ինչ իս ասում, դէղի... Նրանք հիմի
տանն էլ կուլին:

ԿԱՏԱՐԻՆԷ

Բաս լաւ, մէտի գնանք... Թո՛ղ մէքիչ միթնի,
ինչրու 'ես էլ կու հաղրվիմ... (Անցնելով հեշտդարանի
առջեւից, կրկին նայում է վերեւի ձողի մէջ:) Տարիլ ին,
գողցիլ ին, փախցրիլ ին... Տիւ թէ՛ ինչ օյին էկան
միւր զլխին էն աննամուսնիւրը:

Դուրս է նետվում ձախ դռնից:

ՏԵՍԻԼ Ե

ՍԱՆՎԷԼ, մենակ:

Վայ, վայ, վայ, վայ... Մտիկ թէ՛ հրիշտըրի կա-
շու տակ ինչ սատանայ է էլի նստած... Գերմ...
Հէ... Քու հանին է, Սանվել... Քիզ սվ էր ասում՝
ուշկ ու միտքդ նրա վրայ դաթրեցնիս, գիշիը ցերեկ
նրա վրայ փիքը անիս, սուս ու փուս սիրիս նրան
քու մակումը... Իմ բախտին էլ ինչ ասիմ... Գնա
հիմի, աճկդ դուս էկաւ. հիմի էլ էնէնց սուս ու փուս
անքա ու տանջվի, քանի կանաս... Ի՞նչ չարա կայ իմ
սարսաղ գլխին... Վո՞ւնց աղատվիմ... (Զեռը սրտին տա-
նելով:) Էս մունդըէկ սրտի օխտէմէն վո՞ւնց գամ. ինչ
անիմ 'ես սրան... (Բռունցք արած, բժամատով խփում
է սրտին:) Վո՞ւնց...

Դուրս է վազում ձախ դռնից: Վարագոյրը իջնում է:

ՎԵՐՋ ԱՌԱՋԻՆ ԱՐԱՐՈՒՄԻ

ԱՐԱՐՈՒՄԻ ԵՐԿՐՈՐԴ

Բեմը ներկայացնում է Թալալի հօրանց տանը մի վայելուչ
հիւրասենեակ երեք դռնով՝ աջ, ձախ և դիմացը: Վերջի
դռան աջ ու ձախ կողմը լուսամուտներ, որոնց միջով,
նաև դռնից, երևում են գոյնզգոյն թղթէ լապտերներով
լուսաւորած պատշգամբ և նրա ետևից, խորքում, պար-
տէզի կանաչ ծառերի միջանի զազաթներ հասած պը-
տուղներով: Դիմացի դուռը և լուսամուտները ամբողջ
ժամանակ բաց են: Երկնքում փայլում է լուսինը, որ
նոյնպէս լուսաւորում է ծառերի տերևները: Հիւրասենեա-
կը զարդարած է գեղեցիկ կահ-կարասիքով: Իսկ դռները
և լուսամուտները—Թալալի դրապերներով, վերջիննե-
րը—նաև սպիտակ տիւլէ բացուած վարագոյրներով: Ա-
ռաստաղից կախած է ոսկեզօծ ջահ վառ մոմերով: Ե-
տակը ամբողջապէս ծածկած է գորգով: Աջ կողմը՝ բազ-
մոց, բազկաթոռներ և թանկագին սփռոցով ծածկած
սովորական սեղան, որի վրայ դրած են ծաղկէ փուռ
և վառ լապտեր: Ձախ կողմը՝ ընկողմնարան, բոլորակ
փոքրիկ սեղան և բազկաթոռ: Ուր հարկն է՝ աթոռներ,
հայելիներ, թղթախաղի ծալովի սեղաններ, վառ լապ-
տերներ, կանդէլաբրներ և աշտանակներ: Դրսից եկող-
ները գալիս են պատշգամբի աջ կողմից, անցնելով աջա-
կողմեան լուսամուտի առջևով:

Տ Ե Ս Ի Լ Ա Ռ Ա Ջ Ի Ն

Օ Հ Ա Ն Է Ս, Ա Ի Ե Տ Ի Ք

Օ Հ Ա Ն Է Ս, աջ կողմը, բազմոցի վրայ նստած:
Մ'ախլաս... Կարելքը շատ ճամփայ կու սորվեցնէ
մարթու ու քաղցածութիւնը շատ բան կ'օնիլ տա:
Ա Ի Ե Տ Ի Ք, ձախ կողմը, ընկողմարանի վրայ նստած:
Քու արիւը, վուր գնան ու գնա. թային Աստու
մօզ մէ վարցկ ունէիւր, վճարից... Հէստիկ է, վուր
էսէնց՝ ալ... (Երկու ձեռքը յետ ու առաջ տանելով):
զմզմում է:

Օ Հ Ա Ն Է Ս

'Ես էլ էսուրը թամահ ննգայ, թէ չէ՝ էն տարսը
մարթուն ախլիկ կու տէր... Ասում ին՝ 'երեքսան
տարեկան աւել կուլի:

Ա Ի Ե Տ Ի Ք

Է՛հ, տարին ինչ խելք ունէ, Օհանէս ջան, ի՞նչ
իս ասում. տեսնում իս չիմշատի պէս ման է գալի...
Նրա մօզ եարսուն տարեկնին էլ չէարցլովինոս:

Օ Հ Ա Ն Է Ս

Չատ լաւ իս ասում, Աւետիք ջան. ամա մենակ
էտ չէ իմ դարդը... Առչի կնգամէն յօրէն վից էրե-
խայ ունէ. հանաք-մասխարութիւն չէ նրանց զալմա-
ղալին դիմնալը:

Ա Ի Ե Տ Ի Ք

Արմընում իմ 'ես քու խիլքէմէն... Էտ նա դարդ
անէ, ով սիլիթ չունէ... Էնդադա փուղ ու կարողու-

թենին թէգուղ տանուվից էրեխայ ըլի, ի՞նչ հա-
ջաթ. դիփունանցը վուր ինչու բողաղը լքցնիս, էլի
աշխրքի դօվլաթ կու մնայ... Վոնց ճարից էնդադա
փուղը, ախպէր. վուր փիքը իմ անում, բերանս բաց
է մնում:

Օ Հ Ա Ն Է Ս

Ինչի՞, ախպէր. վիրշի դօշունօրին լաւ փօղրաթ
ունէր...

Ա Ի Ե Տ Ի Ք

Հա՛, էտ փօղրթումը, ասում ին, խիտ շէնա-
ցաւ. ամա փօղրթով էտէնց էլ չէնանալ կուլի...
Ուստա մարթ է, ի՞նչ անիս, ախպէր:

Օ Հ Ա Ն Է Ս

Է՛հ, Աստուծ վիրշը բարի անէ... Էս ումիկը կի
ունիմ, վուր ինչ ախլըտութիւն քաշեցինք ինչրի էսօր,
յօրէսի դէնը կուլի վիրշ ըլի... Էսէնց էկաւ բանս,
ինչ արած... Փէշակումս էլ խէր չկայ, ախպէր. ֆար-
րիկէքն ու զալօղնիքը շատացաւ, ինձպէսներու օջա-
խը քանդվեցաւ... Ո՞ւր է վաղուցվան ժամանակը,
վուր դիփունի համա մատով շանց տալու վնդալիտ
էի. տաս-տասէրկու քարգար էի պահում, տասնու-
հինգ աւել աշկիրտ ունէի. հիմի կի օշով մարթա-
հէսար էլ չէ գցում ինձ:

Ա Ի Ե Տ Ի Ք

Էտէնց է, Օհանէս ջան. մարթ վուր փուղ ու կա-
րողութենէմէն զրգըվում է, նրա խաթը ու պատիվն
էլ հիզն ին թաղում մարթիք... Երեւում է՝ էտ բնու-
թենի է ստիղծած աթմորթին, ի՞նչ անիս. ետ թէ
իրաւուր դիփ մէկ ին... Էլի ետգը Էնէնց չէ դաղում

մարթու սիրտը, վունցոր իրաւունքը... Կաշուս վրայ փոքրած բան իմ ասում, լաւ գիղենաս... (Տեղից վեր է կենում եւ այս ու այն կողմը նայելով, մօտենում է Օհանէսին:) Էս մէքանի տարի առաջ բանս վուր ձախ-վեցաւ ու առուտուրս ծռվեցաւ, մէխօսկով՝ ուտելու հացս վուր պակսեցաւ, դիփունի համա աճկի փուշ էի դրուստ. դիփունքը էրեսը շուռ տվին ու քուշումը ռաստ գալիս հէնց բռնէ գլուխ էլ չէին տալի ինձ... Հիմի կի մէքիշ վուր յիդ ամալի էկայ, սիրելի բարեկամները*) նուր մէկանց կցեցին իրանց սիւրբիլին ու օրթում հաւատը, վուր իմ խաթր ու պատիւը շատ ունին. ամա էլ օշովի չիմ աւտում 'ես նրանցը:

ՕՀԱՆԷՍ, նոյնպէս վեր է կենում:

Ին էտ դարդակ խօսկիրն էլ չիմ իմանում հիմի իմ սիրելի բարեկամներէմէն, ինչ խօսկիր քիդ ին ասում էսօր քու սիրելի բարեկամները. ուր մնաց, վուր նրանք ինձ դուրթ սիրին ու պատւին: Ետդերէմէն էլ ինչ գանգաւի մարթ... (Լուռ անց ու դարձ է անում:) Խաթրն էլ կորաւ ինձ համա, Աւետիք ջան, պատիվն էլ... Գնաց դիփ մէտի. էլ վունց մէկի համա մէ գրօշ չաթիմ, ինչ արած... Սիպտայ հացս վաղ կերայ, մնաց սիւ հացը... Էս մէ տունն ու քն բախէն է ձեռիս, էն էլ գրաւ է. էսօր է, թէ էքուց՝ տօրգով կու ծախին դիփ մէտի: Տեսնիմ հիմի՝ վունց է Աստուծ օտ-

*) Ասում են և՛ բարեկամի, բաց թողնելով և և միւս հողովներում. — բարեկամերու, բարեկամներէմէն կամ բարեկամերէն, և այլն:

կում ու ազատում ինձ էս սիւ ու մութ օրէմէն... (Ցոյց տալով հիւրասենեակի կահ-կարասիքը եւ զարդարանքը:) Ա՛յ, տեսնում իմ. դիփ բան-ուղովի է, Աստուծ գիղենայ... Ղուլուղէքը խօմ՝ մէկին դուն զրգեցիր կլուրէմէն ու մէկէլը բան-ուղովի է ու բան-ուղովի. իմ լաշաթրիան պատի բիջը չէր սազ գայ էս գիշեր էստի... Հարկներու գլուխը տարայ էսօր, խան մէկինն ու խան մէկէլինը, վուր (կրկին մօտենալիս անելով հիւրասենեակի կարք ու սարքը:) Էստունը բան տան... Չատ աղանշաք անելէն շանէքս ցաւեցաւ:

ԱԻԵՏԻՔ, կրկին նստելով:

Բնս, ախար, վուր ասում իմ... Մէ էրկու սահաթվան համա միթամ ինչ էր սրանց մախաթը, վուր էտղաղա աղանշաք էին անիլ տալի... (Նստում է եւ Օհանէսը:) Աբն, մէ ունկուր մարթ էիր էլի, թէ իրանք էւէտ չէին բերի ու իրանց ձեռով չէին դարսի էստի, վունցոր դարսած է... Խօսկի վրայ իմ ասում, թէ չէ՝ ունկուրը խօ առանց նրանցն էլ ունէ ու ունէ էստունը:

ՕՀԱՆԷՍ

Մէ հարկանս քու ասածի վրա ուփրօ հիռու գընաց... Ջեր խիստ դալիս կանգնեցաւ, վուր նրամէն մէքանի իմքին բան ուղեցի. հէքս վուր գերեզմնէմէն վիկենայ, ասում է, չիմ կանա բան տայ, կ'օսէ... Ամա 'եփոր իմացաւ, վուր էնէնց հարուստ փեսայ իմ ճարում, չէ թէ՛ ինչ ուզում էի, էրիտ էնդունք, վիրջը էս զանալէսկէքն էլ, առանց իմ ասելու ու խնդրելու, իրան իրան զրգից, ուստին էլ հիղը, ու քաշ անիլ էրիտ էստի, վունցոր տեսնում իս... Չիմ գիղի

Թէ ինչումը պիտի պէտկ զայ նրան իմ փեսի հա-
րըստութիւնը:

ԱԻԵՏԻՔ

Գիղիմ, գիղիմ, Օհանէս ջան, փորցիլ իմ, կու
ճանչնամ՝ ինչ պտուղիւր էլ ին... Հարստութեանի ձէնը
վուր իմանան, չէ թէ՛ հօր գերեզմանը, վուրթունն
էլ չին խնահի, քու արիւր:

Աջ դռնից մտնում է չէրքէզկաւոր ծառան:

Տ Ե Ս Ի Լ Բ

ՆՐԱՆՔ, ԾԱՌԱՅ

ԾԱՌԱՅ, Օհանէսին:

Աղա, սաղանդարնիրն ին, էկան:

ՕՀԱՆԷՍ

Լաւ, թող էնդի կենան. 'եփոր վուխտը կու'լի, 'ես
կու իմաց անիմ:

Ծառան դուրս է գնում նոյն դռնից:

Տ Ե Ս Ի Լ Գ

ՕՀԱՆԷՍ, ԱԻԵՏԻՔ

ԱԻԵՏԻՔ

Հաղիր էստի ըլին, խաղ ասիւն:

ՕՀԱՆԷՍ

Քի դրուստն ասիմ, Աւետիք ջան, սաղանդրի սիրտ
չունիմ. էն էլ Մաթօին խօսկ տվի, կանչեցի... Ջեր
տեսնինք բանը վունց է գնում:

ԱԻԵՏԻՔ

Դուն գիղիս... էտ էլ մէ ուռումուլի բան է դուս
գալի՝ սաղանդար ըլի ու ղօնաղնիր չէ:

ՕՀԱՆԷՍ

Ի'նչ անիս, էտէնց կամեցաւ նորափեսէն, լաւ գի-
ղիս... 'ես էլ մենակ քիզ իմաց արի, ուրիշ սրտա-
ցաւ բարեկամ էլ օշով չունիմ. համ էլ մէկին վուր
մեծրում իս ու մէկէլին չէ, դաւի-դառաբա է դառ-
նում դրուստ:

ԱԻԵՏԻՔ

էտ խօ էտէնց է ու էտէնց:

Տ Ե Ս Ի Լ Գ

ՆՐԱՆՔ, ՄԱԹՕ

ՄԱԹՕ, վերարկուով մտնելով դիմացի դռնից:

Աբա, հաղիր լէք... էս լաւ իք սարքվի:

ՕՀԱՆԷՍ, վեր կենալով:

Մինք հաղիր ինք, դուն վոնց իս:

ՄԱԹՕ, վերարկուն վերցնելով:

'Ես էլ, վունցոր տեսնում իք, իմ խօսկին դրուստ
իմ... (Վերարկուն ձգում է դիմացի դռան մօտ դրած
աթոռի վրայ:) էս նմուշիս էլէտ էստի կու'լի:

ՕՀԱՆԷՍ

Հա՛, ղնամ ասիմ...

Միքանի քայլ գնում է:

ՄԱԹՕ

Սաղանդար խօ կու'լի:

ԱԻԵՏԻՔ

Լաւ խալաթի արժանի իս, Մաթօ:

ՄԱԹՕ

Խալաթը յիշու եկաւ թո՛ղքաւ... (Մատնեցով փող ակնարկելով) Է՛ս, Է՛ս, ա՛յ:

ԱԻԵՏԻՔ

Օ՛հ, հօ, հօ, հօ... Դուն հիմի պիտի լաւ ըլիս քիզ համա, Մաթօ, ա՛յ:

ՄԱԹՕ

Վա՛րդի է, չկայ, Աւետիք:

ԱԻԵՏԻՔ

Ինչի՞, դէպի: Կէս քաղաքն, ասում իս, դուն իս նշնի. մարթապալուս տաս-տաս թուման, վուր վիւր էիւր կալի, քիչ քիչ ասիմ՝ մէ քսան հազար մանէթ պիտի փուղ ունենաս քիզ համա:

ՄԱԹՕ

Քսան չէ, եարսուն... Խափում ին, խափում, Աւետիք ջան... Քանի ջեր բանը չէ պրծած՝ հայ, Մաթօ ջան ու Մաթօ ջան, իժում կի տուն էլ տուն չին թողնում... 'Ես էլ հիմի աճկէնքուն փորում իմ. ինչու էս գլխէն չիմ առնում, վուտն էլ չիմ տուն դնիլ տալի, քու արիւր: Ա՛յ, հէնց էս սահաթիս, ինչու էս քու պարուն Աղալօին եարսուն թումանը չհամբրիլ տղի, ձեռը չվիկալայ:

ԱԻԵՏԻՔ

Օ՛հ, հօ, հօ, հօ... հորում ինչ իս ասում իժում:

ՄԱԹՕ

Հորին ինչ բան ունէ էստումը: Բաս էն պառաւ

*) Վրացերէնէն հ. — Ո՞ւմը կը վայելէ: (Ինչ յիշելու է):

քօփակին ո՞վ էր ուզում: Ի՛նչ անիմ թէ դօվըթումը խիստում է... Երբէտ, ասի՝ համեցէք... Ջեր հալա քսան թուման էլ ուրիշ խոստացաւ. ամա մեռաւ կարվեցաւ, հիմի չէրիտ: Էտ էլ հարսնքի մէկէլ էքսը, կ'օսէ. ո՞վ գիդէ, ինչ հէսար ունէ:

ԱԻԵՏԻՔ

Ի՛նչ հէսար պիտի ըլի:

ՄԱԹՕ

Վա՛, մարթ է ու քէփ:

ԱԻԵՏԻՔ

Վուր չտա՛յ, իժում:

ՄԱԹՕ

Վա՛նց կանայ. կու թո՛ղնիմ, վուր դա էլ խափէ ինձ... Մի վախենա, նրա ջիզը չիմ ուտի, լկամը ձեռիս է. հէսար բան բերիմ գլուխը, վուր հատ տըխով փախչելու դառնայ քախկէմէն:

ԱԻԵՏԻՔ

Գիդիմ, գիդիմ, կու ճանչնամ քիզ... Դուն ինձ ասա՝ սրանցմէն ինչ վիկալար:

ՄԱԹՕ

Է՛հ, սրանք ինչ սիւ քար ունին, Աւետիք ջան, ինձ ինչ էին տղի... Թանխէք, մենակ թանխէք... Ումիկ ունիմ՝ չխափին ու թէ սրանք էլ կու խափին, ախապալախ էն փուղի գլուխը. իրանք լաւ ըլին, ինչ կանամ անի, մէ բաշ քարվասիւնքուն կրակ չտամ, (Երեսը ծամածռելով ծիծաղում է:) հա՛, հա՛, հա՛, հա՛...

ԱԻԵՏԻՔ

Լաւ կայ իր համա Աղալօն, չէ՛, Մաթօ:

ՄԱԹՕ

Փահ... Երկու-երկու քարվասլէն խօ գիփունքը

աճկով տեսնում ին, չուրս տիղ մինձ տնիր ունէ, տաս-
տասէրկու դուքան ունէ... Հիմի փոսւն ասա՝ ունէ ու
ունէ էն քովակը:

ԱԻԵՏԻՔ

Տօ, էտղադամին վոնրդի մօղ արաւ անիծածը.
զանա փողրըթով վուր մարթ կու շէնանայ, էտէնց
կու շէնանայ:

ՄԱԹՕ, ձեռը ճակատին տանելով:

Խիլքիտ ասա՝ տոն արի... Ի՞նչ իս ասում, փող-
րաթը վոնրն է. նրա բանիրը ինձ հարցրու... (Ցածր):
Հէտիկն է, վուր հատը չունէ. (Այս ու այն կողմը
նայելով): հաղար ու մէ բան է արի:

ԱԻԵՏԻՔ

Է՛հ:

ՄԱԹՕ

Բան ի՞նչ գիղէիր: (Վեր կենալով տեղից, գնում է,
ծածուկ նայում է ձախ դռնից. յետոյ մօտենում է Աւե-
տիքին եւ ձայնը ցածրացնելով): Հէնց էն փողրըթումը
ննգրուէր խափից: Տասէրկու հաղար թուման պիտի
փուղ էին փայ արի, ննգիրը մէքաշ մեռաւ, ութ հա-
ղար թումանը մէտի վիր խփից. մենակ չուրս հաղարը
չանց էրիտ, ու էն չուրս հաղարումն էլ, հաղարն,
ասում է, քրթըմնիր իմ խոստացի դէս ու դէն, կ'օսէ:
Վիրչը, չիմ գիղի, ննգրուէր վուրփերուն հաղար ու հինգ
հարուրը թամամ էրիտ, թէ՛ էնդումն էլ էլի մէ բան
մօղօնից ու դառ ու դարդակ նստեցրուց խղճերուն:

ԱԻԵՏԻՔ

Մաթօ, ինչի՞ր իս ասում. մէ օր հոքի ունիս տա-
լու, ախար:

ՄԱԹՕ

Վոնյ, իմ հոքին գիղենայ, դրուստ իմ ասում: Ամա
էս բանը մենակ քիղ իմ ասում, գիղենաս... Չըլիմ
չիմանամ, օշովու մօղ բերնէտ չդուս թողնիս, թէ
չէ՝ ինձմէն չիս պրծնի: Թո՛ղ օշովի անգաճը չննգնի.
անգսկածի սաղ քախկումը չալ կուլի:

ԱԻԵՏԻՔ

Չէ, չէ, անխային կաց... Ո՞ւմը պիտի ասիմ:

ՄԱԹՕ, կրկին գնալով դէպի ձախ դուռ:

Օշով չըլի անգաճ դնում... (Գուրս է նայում դռնից.
յետոյ յետ դռնալով): Ասած է՝ պատն անգաճ ունէ,
կ'օսէ. վախենում իմ՝ օմքին չիմանայ, վուր էս բանը
'ես քիղ յիղ իմ ասում... Իրանցմէն իմ իմացի. խոս-
տովանը ըլի քի մօղ:

ԱԻԵՏԻՔ

Տօ, ո՞վ ինչ գիղէ՝ ի՞նչ ինք խօսում էս դարդակ
օթախումը... Իժո՞ւմ:

ՄԱԹՕ

Էլ ինչ իժում... Ինչ անի, էնդու վրայ գաս հիմի,
աղա ջան՝ խուղի 'եղը... Արա՛, նա չինից նրա բանը,
այ... Ղօշունօրի հուտն իմացաւ թէ չէ, ինչ քախ-
կումը խուղի 'եղ կէր, դիփ մէտի առաւ ու դարսից
սարգըփներումը: Իժում՝ արա-հան, «գորս դոռ
պատռիլիցի»... մէկը հարուր աշխատից:

ԱԻԵՏԻՔ

Վայ, վայ, վայ, վայ... Տօ, 'ես նրան մէ պատ-
ւական մարթ գիղէի:

ՄԱԹՕ

Պատաւական, վոնց չէ... Մէ պատաւական էլ դուն
կուլիս փուղի հէսարումը. էլ ինչ ասիլ գ'ողէ:

ԱՒԵՏԻՔ, տեղից վեր թռչելով:

Մաթօ, լիզւիտ ան արա, թէ չէ...

ՄԱԹՕ

Ի՞նչ է, Պօլիցէն չտանիս ինձ մէքաշ... Իմ վուր-
թի իս, էրեխայ ձեռիս մինձացի. քի մօդ էլ դրուստ
չխօսիմ:

ԱՒԵՏԻՔ, ժպտալով գլուխը շարժում է:

Հը-ըյի, Մաթօ...

ՄԱԹՕ

Բնա ասում իս, ախար. փուղ մօդ անելումը պատ-
ւականութիւն կու'լի... Մէկն ու մէկը վուր վունչիչ
չունէին ու մէքաշ հարստացան, փուղերումը լվլը-
վում ին հիմի ու դօվլըթումը փըթփըթում. դիփ
պատւականութենով ու հալալութենով է ճարած,
զանա չիմ գիղի... Մէ տէր հարցնող ըլի, թէ վմը-
ղանց... Այ, վուրղանց՝ (նշանացի՝ ձեռով օդի միջից
իրեն փողեր է յափշտակում եւ ամեն անգամ բոռնցքը
գրպանը տանում.) Դիփ էսէնց, դիփ էսէնց... Թո՛ղ
մօդ անին, քանի կանան ու տարին տառէրկու ամիս
մէ գլուխ քէփումն ըլին ու դօղումը. վիրշը պիտի
ախկատ ճաղարոսի աբով մնան էն կինքումն ու մէ
կաթ ջրի համա նրան աղանշաք անին... (Հոգոց հա-
նելով:) Վայ նրանց միխկը... (Աւետիքը նստում է, իսկ
ինքը մօճուելով:) Ամա ջիրի էշխումն ու փուղ ծպպելուն
սովոր դիփունի վրայ ուստա-վարալիտն ու վաթարը՝
(Կրկին մօտենալով Աւետիքին եւ ցածր ձայնով:) էս գի-
շիրվան նորափեսէն է... Ի՞նչ օրումը կու'լի սա էլ էն
կինքումը, էտ միջոցն Աստճուն է յայտնի. ո՞վ գիղէ,
էլի ինչ հէսաբնիր ուղին էնդի նրամէն... (Աւետի ցածր:) Փարթըթի բանն էլ է չիս իմացի:

ԱՒԵՏԻՔ

Ի՞նչ փարթըթէ:

ՄԱԹՕ

Տօ, դուն էս աշխրբումը չիս, թէ ինչ է... Ի՞նչ
փարթըթէ, ասում է... (Համարեա Աւետիքի ականջում:) Ախպուր փարթըթը:

ԱՒԵՏԻՔ

Վուր չիմ իմանում:

ՄԱԹՕ, դարձեալ ցածր:

Տօ, այ հէնց էս քու աղա Աղալօն... Իր ախպուր-
մէն փուղ էր դաւի անում... Քանի տարի քաշից էն
դաւին, հըա... էն խիղճ ախպէրը վուր մեռաւ, էս
քու պատուական Աղալօն տունն ու աղըր վիր գրիլ
էրիտ էն խղճինն ու իր հալալ ախպուր փարթըթը
տօրգով ծախիլ էրիտ... Այ քիզ պատուականութիւն:

ԱՒԵՏԻՔ

Կորի, տօ, պառաւ քավթար, է:

ՄԱԹՕ

Վայ, թօնդրումն էրվիմ, թէ սուտ ըլիմ ասում...
Ո՛ւր է, պիտի գիըր ըլի, մարթիք ըլին ջոզած, դուս
գան, էտ թաւուրներու հալ ու ափալը մէ-մէկ քըր-
քրին ու (Խուփ արած ձեռները բաց անելով:) բաց անին
էսէնց, վուր իրանք էւէտ բերանը բաց մնան... Մէ
հարցնին թէ՛ ինչ հալալ քրտինք ին թափի էն աղա-
ղաղէքը, ես ինչ ջափա քաշի ու ջան բանեցրի... Դիփ
պատուականութիւն կու դուս գայ, այ, չէ:

ԱՒԵՏԻՔ

Դժուրկն էրէ քիզ, Մաթօ... Իժում քու Աստճուն
ինչ ջուղար իս տալի, վուր Աղալօի պէս մարթու

համա սրանց մօդ բարի խօսեցար ու բանը գլուխ բերիր:

ՄԱԹՕ

Դիակ, դիակ... Սրանց մօդ բանը 'ես իսկի էլ չիմ կցի... Բաշտան իրանը էւէդ աշլա արին ու խնդրեցին, 'ես էլ կատարեցի. ինչ փիս իմ արի... Մի վախենա, սրանք ինձ վրայ լաւ գիդին՝ ինչ պտուղ էլ վուր է Աղայօն. ամա փոփոքն ասա, փոփոքն ու հարստութիւնը, վուր դիփոնանց աճկիւրը չլացնում է... Արի ու քիպէս գփի մօդ դրուստ-դրուստ խօսի:

ԱԻՅՏԻՔ

Մէ դրուստն էլ դուն կու'լիս, (շեգնօրէն:) հանրաթտա:

ՄԱԹՕ, յարձակուելով Աւետիքի վրայ:

Ի՞նչ է ասում, քան... Բաս չէ ու դուն կու'լիս ինձ վրայ դրուստն ու հալալը... Ո՞ւղում իս, քու բաղնիսի բօխչէն էլ բաց անիմ էս սահաթիս աճկիտ առչիւր ու դիփ մէտի մէ-մէկ մէ-մէկ էրեսիտ ասիմ քու գուրձիւրը. դուն էլ, թէ կանաս, իմն ասա. տեսնիւք քու արարմունքն է թքելու ու մրելու, թէ իմը... Ա'սա, ասա, էլի:

ԱԻՅՏԻՔ, վեր կենալով:

Լաւ է, լաւ, գլուխս մի տանի, քու հօրն օղորմի:

ՄԱԹՕ

էտէնց, ա՛յ... 'ես քիզ ասում իմ՝ ինձ մի խօսեցին... (Երեք անգամ բախում են փողոցի դուռը:) Քու-չի դուռն է, 'երեք ջէր խփեցին. նա է, էկաւ:

ԱԻՅՏԻՔ

Դուն էստի հանդիւրի, 'ես գնամ ինչքու Օհանէսին իմաց անիմ:

ՄԱԹՕ

Լաւ, լաւ. բանդ տիս... Ինչքու ծանդը ու բարակ նա դիվիր դու քայ էս էրդէն ու մէկ սանդղխանիւրը, 'ես կանամ մէ դարփա քնի էլ:

ԱԻՅՏԻՔ, գլուխը եւ ձեռները շաբաւով, առանձին:

Օ՛հ, հօ՛, հօ՛, հօ՛, հօ՛... Է՛ս հանդի էլ կնիկ... «Մ'սնն հուշաշ ու ջաւն ուզաւո:»

Վերցնում է գլխարկը եւ դուրս գնում ծախ դռնից:

ՏԵՍԻԼ Զ

ՄԱԹՕ, մենակ:

Պատահանութիւն, ասում է... Հրամանք իս, դէմ ին բերում, վոնց չէ... Հը՛մ... Աւտա իրան վուր ուստ դայ, բողաղին կանգնի, ա՛յ... Հէնց գիդէ, օշով չի գիդի, վուր սուտ կուտը ննգաւ, խալիսի փուղիւրը տակն արաւ ու հիմի ուփրօ լաւ է ապրում կանց վաղ: (Գնում է, պատշգամբից դուրս է նայում:) Զեր վոնդի է, սանդղխտի վրայ վուտն էլ չէ դրի... (Առաջ գալով:) Փուղի սէր ու պատահանութիւն սիլ է իմացի... (Նստելով:) Վուր մէկ մէկու հիդ չին բարիչում, ինչ անիս. լաթաղան բարաղան, էն գլխէն էս գլուխը մէկ մէկու դուշման ին... Հարուստ միծառնիր իմ տեսի ու տեսնում իմ հիմի էլ — աղամարթ, թէ կնիկ-արմատ — վուր փուղի խաթիր ծախիլ ին ու էսօր էլ ծախում ին իրանց պատիվն էլ ու անումն էլ հիդը. սէր մնաց միգալէս բանձալար խալիւր, վուր միր ապրուստը ձիվ ինք ճարում... Էլի ախրաթը խէր

ըլի միրը... (Երգախօսութեամբ) Չատ բան, ինչ նրանք անում ին, մինք չինք անի, էնդունց չնուր չունինք, լայիկ չինք անի... (Սովորական ծայնով) Ե՛հ, ջանդամը նոանց գլուխը. ո՞վ է դըրստի աշխրբի բանիրը, վուր 'ես դըրստիմ, ինձալէս չարչարանքով ու դառը քրտնքով ապրող անուս ու անգիդում մէ խիղճ կնիկը... Հնուց դիրք է ու ասած՝ «Ապրիկ կայ—երկաթ է, ապրիկ կայ—երծաթ է»... Հալա փառք Աստծուն, 'ես, նրա օղորմութենով, մէ թիբայ հաց մայինց ունիմ. մնացածը ի՞նչ իմ բանն է... (Վեր կենալով) 'ես գնամ դէմ ու առաչ, կօկօք նորափեսին հանդիւրիմ ու առօք փառօք տուն բերիմ էստի... (Գիմացի դանը կանգնած)։ Ջեր դիվիր չէ էկի... (Գուրս է դընում եւ պատշգամբից նայում)։ Սանդըխտներու վրայ կանգնեցաւ... Հալաթ դաթըեցաւ խիղճ պառաւ ջնէլս...

Լոուծիւն։ Աջակողմեան լուսամուտում երեւում է Աղալօն, որ հիացած նայում է պարտէզին. յետոյ չէրքէզկաւոր ծառան առնում է նրա ձեռնափայտն ու վերարկուն եւ անհետանում է աջ կողմը։

Տ Ե Ս Ի Լ Է

ՄԱԹՕ, ԱՂԱԼՕ

ՄԱԹՕ, պատշգամբի վրայ, գիմաւորելով Աղալօնին։

Համեցէք, համեցէք... (Հետեւելով Աղալօնին, որ ներս է մտնում գլխարկը ծածկած)։ Համեցէք... Բարի ըլիք ու վուրը։

ԱՂԱԼՕ, գլխարկը վերցնելով։

Ի՞նչ լաւ բախշա ին ունեցի... Արմաղան պտուղներով լիքն է ծառիւրը։

ՄԱԹՕ

Քիղ համա հէստի պտուղ կայ պատրաստ, վուր հատը չունէ քալիկումը... (Աղալօն զարմացած նայում է հիւրասենեակի կարք ու սարքին)։ Համեցէք, նորափեսայ ջան... (Հրաւիրում է դէպի բազմոցը)։ Էս վրայ քանի ջէրն է։

ԱՂԱԼՕ

Ձէնդ, քօփակ։

Գլխարկը վայր դնելով, գնում է դէպի աջ կողմը։

ՄԱԹՕ

Վա՛, սուտ խօ չիմ ասում... (Աղալօն յօնքերը կիտած յետ է նայում Մաթօին)։ Համեցէք նստի. յօրէս դուս գու քան... (Աղալօն ուղղվում է աջակողմեան հայելում, որ կախած է բազմոցի գլխին, ըստ սովորութեան)։ Ելի ինձմէն շնորակալ չիս. էս հանգի ախշիկ ճարեցի քիղ համա ու քօփակ էլ իս ասում ի՞նձ։

ԱՂԱԼՕ, հեռանալով հայելուց։

Բան ի՞նչ իս, վուր քօփակ չիս։

ՄԱԹՕ

Թէ 'ես քօփակ իմ, ախալէ՛ր, դուն էլ ինձմէն պակաս չպիտի ըլիս... 'Երեքսան տարեկան 'ես իմ, 'երեքսան տարեկան դուն. հա՛ քօփակնիր ինք ու քօփակնիր, (Ծիծաղում է)։ հա՛, հա՛, հա՛, հա՛...

ԱՂԱԼՕ, նստելով բազմոցի վրայ։

Սո՛ւ, ասում իմ... Դուն մէ ի՞նձ ասա՛ սրանցն էլ ասի՛ր, վուր 'երեքսան տարեկան իմ։

ՄԱԹՕ

Քիմէն չիմ արմնում, աղա ջան. սատանէն իր
տունը կու քանդէ... Ասի՝ 'եարսուն ու հինգ եա կու-
'լիս, սա չէ, (ծիծաղում է): հա, հա, հա, հա... Քիդ
լինչ, ինչոր ասի. 'ես խօ բանն էնէնց բերի, վուր քիդ
ուղեցին...

Նստում է:

ԱՂԱԼՕ, ծոցից արծաթէ փորձսիգար հանելով եւ բանալով:
Ի՞նչս էր պակաս, վուր չէին ուղի:

ՄԱԹՕ

Թէ էն փուղիւրը չէիր ունենա, Աղալօ ջան:
ԱՂԱԼՕ, փորձսիգարը յետ ծոցը դնելով առանց ծխաքարշ
հանելու:

Առանց իմ փուղիւրը բաս 'ես վունչիչ չաժիմ:

ՄԱԹՕ

էս սիլ կ'օսէ. ի՞նչդ է պակաս... Կարմիր թշիւրը,
կօկօր բիւսիւրը, մազիւրդ սիւ սաթ, սիլ գիդէ թէ ներ-
կած է, ջանով, դուաթով, խօսի ու ջուղարդ լաւ,
լամդղ լաղաթի, սրտով արթար ու հալալ. հա նորա-
փեսայ իս ու նորափեսայ:

Առանձին, երեսը ծամածռում է:

ԱՂԱԼՕ

Ա՜յ, կու տեսնիս, թէ նորափեսայ չիմ:

ՄԱԹՕ

Դիդիմ, գիդիմ, վիցը մէկիմէն ունիս, վիցն էլ մէ-
կէլիմէն կ'ունենաս. էլ ի՞նչ ասիլ գ'ուզէ:

ԱՂԱԼՕ

Աստձով:

ՏԵՍԻԼ Ը

ՆՐԱՆՔ, ՕՀԱՆԷՍ

ՕՀԱՆԷՍ, մտնելով ձախ դռնից եւ զխարկը վայր դնելով
սեղանի վրայ:

Բարի իրիկուն, փեսայ ջան:
ԱՂԱԼՕ, ոտի կանգնելով:

Բարով, աղա Օհանէս:
Մաթօն եւս ոտի է կանգնում:
ՕՀԱՆԷՍ

Բարի սահաթի ըլի... Վա, համեցէք նստի:
ՄԱԹՕ

Աստուծա անփուշիվնիլի անէ:
ԱՂԱԼՕ

Ամին, Տէր Աստուծա... (Նստում է նոյն տեղը): Ու-
միկ ունիմ, աղա Օհանէս, վուր չփուշիվնիլի... Մի
վախենաք, դուրթ է պառաւ իմ էրեւմ, ամա ջեր
դօշաղ իմ: Փուղ էլ շատ ունիմ. ձիւր օրումը կարիք
չիւր տեսնի... Հրամանդ էլ նստի, է:

ՕՀԱՆԷՍ, նստելով:

Մինք քու մարթութիւնին թամահ ննկանք, պա-
րուն Աղալօ:

ՄԱԹՕ

Մարթութիւն ասիլ ու պրծար... Սրա պատա-
կանութիւնը դիվունին յայտնի է, ու ճշմարտասիրու-
թենումը խօ հատը չունէ սաղ քախկումը... (Առան-
ձին, ցածր): Դրա արիւր:

Նոյնպէս նստում է:

ԱՂԱՂՈ

Փառք իմ Աստծուն, ինչը ու էսօր ջեր օշովին արի-
ժատ չիմ արի, ու ձիր արիւկան էնէնց պահիմ, վուր
մատով շանց տալու ըլի. վուտէմէն ինչը ու գլուխը
դիւի օսկով ու բրիլիանտով կու լքցնիմ... 'Ես նրան
խիստ իմ հաւնում. էն օրը խօ գերեզմանատանը տե-
սայ թէ չէ, էն սահաթին սրտումս դաջվեցաւ:

ՄԱԹՕ, առանձին:

Վայ ձիր միխկը, թանգած կնդիրը:

ՕՋԱՆԻՍ

Աստուծ օր տայ ձիդ, աղա ջան:

ԱՂԱՂՈ

Օղօնդ նա էլ ինձ սիրէ, թէ չէ. հօքիս էլ չիմ
խնահի նրա համա:

ՄԱԹՕ, առանձին:

Մտիկ էս քօփակին:

ՕՋԱՆԻՍ

Էտումը արխային կաց, պարուն Աղալօ:

ՄԱԹՕ, Աղալօին:

Քիպէս տղամարթուն ո՞վ չի սիրի... Նէտայի ջա-
հիլ ըլիմ, 'ես կու նշնվէի քիդ վրայ, (ցիծաղում է.)
հա՛, հա՛, հա՛, հա՛:

ԱՂԱՂՈ

Օճօ... (Մի կողմ:) Մտիկ էս քալթարին:

ՄԱԹՕ

Բախտաւոր արիւկ է, 'ես ու իմ հօքին, վուր քիդ
է ռատ գալի... Ամա ուփրօ բախտաւորը դուն իս,
վուր էտ հանգի արիւկ իս ուզում. բոյով, բուսա-
թով, ջէհէլ, սիրուն, խելօք, կտրուկ, բիւն, մարի-

փաթով, տանդիկին՝ վուխ տուն ու տիղդ էնէնց կու
կառավարէ, վուր էլ ասիլ չի ուզի. ման գալը խօ
աղունակի 'երիւի է տալի դրուստ, քու արիւր... Էս-
տունց հիդ էլ, ասիլ իմ ու էլի իմ ասում՝ մէ ձէն
ունէ, մէ ձէն, մէ խաղիւր կ'օսէ, վուր ինչ գ'ուղէ ջգրած
ըլիս, ես դարդուտ, մէ նմուտումը քէփդ բաց կ'օնէ...
Հիմի խօ, զուքած ու զարթարած վուր տեսնիս,
խիլքիտ ծէքը կ'էհայ, Աստուծ գիդենայ... Գնա ու
գնա. ինձմէն պիտի ըլիս շնորակալ...

Ձախ դոնից մտնում են էլիսաբէղը եւ Թաւալը,
երկուսն էլ զուքում, ըստ նկարագրութեան՝ ա-
ռաջինը մուգ հագուստով, իսկ երկրորդը—բաց-
կապոյտ դէրիայով եւ զարդարումը զանազան
ակնեղէններով: Նրանց հետեւում է Աւետիքը:

Տ Ե Ս Ի Լ Թ

ՆՐԱՆՔ, ԼԼԻՍԱԲԷԴ, ԹԱԼԱԼ, ԱԻՆՏԻԲ

ՄԱԹՕ, շարունակելով:

Ահըն, թէ սուտ իմ ասում:

Ամենքը ոտի են կանգնում:

ԷԼԻՍԱԲԷԴ, առաջ բերելով Թաւալին:

Ա՛յ, փեսայ ջան, թէ սիրելով հաւնեցար, հիմի
ուփրօ պիտի հաւնիս:

ԱՂԱՂՈ, նայելով Թաւալին:

Խօսիլ չունիմ... 'Ես սրան վաղ էլ տեսիլ իմ ու
էն գլխէն էլէտ հաւնիլ իմ. ամա էնթի շափթին,
մուշտրու աճկով վուր անդղեցի, ասի՝ գլթայ, ինչ
ուզում էի:

ՄԱԹՕ, առանձին:

Թէ կու գիդենէի:

ԱՂԱԼՕ, բռնելով Թալալի ձեռը:

Ա՛րի, ա՛րի, ախշիկ, նստի՛ քո տի կշտիս... (Նըստեցնում է բաղնիցի վրայ իր աջ կողմը եւ ինքն էլ նըստում է կողքին:) Էրկուսս էլ վուրփեւէրիք ինք, էրկուսս էլ մէկ մէկու պիտի միտիթարինք... (Թալալը խորը կերպով ողջունում է:) Դուն ինձ ասա՝ քէփումդ գտնիս իմ, թէ չէ... (Թալալը քնքշութեամբ նայում է Աղալօին եւ ժպտում:) Օ՜հ, հօ՛, հօ՛, հօ՛... Ինչ աճկիր իս ունեցի, կու գտնեցնիս դուն ինձ... Ա՛սա, է՛. քէփումդ գտնիս իմ:

ԹԱԼԱԼ, ցածր ձայնով եւ համարեա թէ սկանջում:
Խի՛ստ:

ԱՂԱԼՕ, նոյնպէս ցածր:

Օ՜հ, քու հորուն մեռնիմ:

Գրկելով պինդ համբուրում է:

ՄԱԹՕ

Վա՛, է՛յ, էա ո՛վ դարուլ կ'օնէ. մուրթ-մուրթ պաշ իս անում, ջեր նշանը տու, է՛:

ԱՂԱԼՕ

Գիդիմ, գիդիմ, խամ խօ չիմ... (Գրպաններից հանում է ակնեղէնների հինգ տուփ:) Մէ նշանի մազիէր, 'երիք, չուրսը մէտի իմ բերի... Էս մատնիք, էս խանչ, էս դօշի քորոց, էս օղիւր, էս էլ բրնձայտ. համբըրքէ-մէս աւել դուս էկաւ:

ՄԱԹՕ, առանձին:

Թաղած կնդերանց մունդըրկնիւրը կու՛լի:

ԱՂԱԼՕ, տալով տուփերը Թալալին:

Բարով վայելիս... (Բաց անելով մէկ տուփը, միջից

հանում է Թանկագին մատանի եւ հագցնելով Թալալի մատին:) Էս էլ նշան... Ուրախութենի ըլի...

Կրկին համբուրում է նրան:

ՕՀԱՆԷՍ

Աստու՛ ճանփուշիվնիլի անէ:

ԷԼԻՍԱԲԷԴ

Մէ բարցի ծիրանաք:

ԱԻԵՏԻՔ եւ ՄԱԹՕ

Ամին, ամին:

ՕՀԱՆԷՍ

Ամին, Տէր Աստու՛... Չամփանսկին, (Գնալով դէպի աջ կողմի դուռը:) վա՛, շամփանսկին... (Դռնից դէպի կուլիսը:) Բերէք, է՛... Դրանցն էլ ասէք՝ գան... Հա՛, հա՛. դուք էլ համեցէք:

Ծառափնիքը բերում են նոյն դռնից, արծաթափայլ մեծ սկուտեղներով՝ շամպայն, բաղնիքները եւ զանազան միւրգ ու մատուցանում են ըստ կարգի: Նրանց ետեւից դուրս են գալիս սազանդարները եւ նստում են խորքում, աջ կողմը, ածուսների վրայ:

ՏԵՍԻԼ Ժ

ՆՐԱՆՔ, ՍԱԶԱՆԴԱՐՆԵՐ

ՕՀԱՆԷՍ, բաժակը ձեռին, մօտենում է նշանուածներին, որ ոտի են կանգնում:

Հնահաւուր ըլի, բախտաւուր ըլիք:

ԱԽԵՏԻՔ, սազանդարներին:

Տո՛ւշ, տո՛ւշ:

Սազանդարները ածում են տուշ:

ԷԼԻՍՄԱՔԷԴ, նոյնպէս մօտենալով նշանուածներին:

Ուրախութենի ըլի, վուշ կտրվիք մէկզմէկէմէն:

ՄԱԹՕ, նոյնպէս:

Խիթարվիք, վունցոր իմ սիրտը գ'ուզէ:

ԱԽԵՏԻՔ, նոյնպէս:

Աստձու օխնանքը անպակաս ըլի ձիզմէն:

ԱՂԱԼՕ, բաժակը դիպցնելով Աւետիքի բաժակին:

Այրիս, Աւետիք ջան:

Նշանուածները ողջունում են. միւսները խմում են.

տուշը դադարում է:

ԱՂԱԼՕ, բաժակը ձեռին:

Ջնորակալ իմ, պարունիր... Ջնորակալ իմ, միւր հէր ու միւր մէր. ձիր օրհնանքն անպակաս ըլի միդմէն: (Թալալին:) Էս էլ քու կինացը. բախտաւոր ըլիս, վունցոր քու հօրն ու մօր սիրտն ու քու սիրտը գ'ուզէ:

Աւետիքի նշանի վրայ սազանդարները կրկին ածում են տուշ:

ԹԱԼԱԼ, ողջունելով Աղալօին, վերցնում է իր բաժակը:

Էս էլ ձիր կինացը, Աստուձ ձիզ էլ անպակաս անէ ինձմէն:

Նշանուածները խմում են եւ նստում իրանց տեղերը.

տուշը դադարում է. ծառաները դնելով սկու-

տեղները ձախ կողմը, սեղանի վրայ, դուրս են

գնում աջ դռնից: Էլիսաբեդն ու Օհանէսը հըր-

ճուանքի մէջ են եւ հիւրասիրում են Մաթօին

ու Աւետիքին, որ ուտում, խմում, ցածր խո-

սում են իրանց մէջ:

ԱՂԱԼՕ, մատուցանելով Թալալին քաղցրաւենի եւ մի խնձոր:

Համեցէք... (Թալալը ողջունելով, առնում է քաղցրաւենին եւ խնձորը:) Պատաւական խնձուր է, քու թշերու նման է դրուստ... (Թալալը կոտորովում է:) Էրեւում է ձիր բախչէմէն է:

ԹԱԼԱԼ

Հրամանք իս:

ԱՂԱԼՕ

Լաւ բախչա իք ունեցի, բալկօնէմէն թամաշա էի անում, քէվա էկաւ... Էս տանու միւրքն էլ լաւն է, ախչիկն էլ... Ամա ինչ գ'ուզէ ըլի, քիզ հիդ վունչիչ չի գայ... (Վերցնելով տուած խնձորը:) Դուն վուր կաս, ուրիշ պտուղ իս. Բնչ ախչիկ կանայ քիզ նմանվի... Էրգար օր ունենաս... Մէ էրկու կնիկ 'ես իմ թաղի, Աստուձ տայ՝ դուն ինձ թաղիս:

Սկսում է խնձորը կծակել:

ԹԱԼԱԼ

Չէ, գէթ աղվա, մարթու թաղիւր դժար բան է. թո՛ղ 'ես ձիր մահը չտեսնիմ:

ԱՂԱԼՕ

Էս Աստուձ ձեռին է... Մինք հիմիկվան բան խօսիր... Անուամդ, մնամ վուր՝ Թալալ է:

ԹԱԼԱԼ

Հրամանք իս:

ԱՂԱԼՕ

Թալալ անումը միւր թաղին չի սազ գայ... 'ես քիզ Թալալին կու կանչիմ, թէ դարուլ իս:

ԹԱԼԱԼ

Վունցոր ձիր կամքն է, 'ես դարուլ իմ:

ԱՂԱՂՈ

Ա՛յ, զօրանա... Թալինկէն լաւ է. Սօլալուսմը
դիւի ինկըս ին՝ (Հանդարտ եւ շեշտելով:) Դանրինկա,
Վանրինկա, Նանրինկա, Կանրինկա, Սանրինկա, Մանրին-
կա, Ա՛րմասինկա, Զանրմասինկա ու էլի քանի գ՛ու-
ղիս՝ դիւի ինկըս:

ԹԱԼԱԼ

Ինձ համա ուրախութիւն է՝ ձեր կամքը կատարիմ:

ԱՂԱՂՈ

Ա՛յ, ապրիս... Հիմի Թալինկա ջան, դուն ինձ
ասա՝ խօ գիղիս, վուր վից վուրթի ունիմ. նրանցը
տիրութիւն կ'օնիս, թէ չէ:

ԹԱԼԱԼ

Վունցոր իմ յատուկ վուրթկերանցը:

ԱՂԱՂՈ

Ա՛յ, մայրիս ու զօրանա... (Մատուցանելով Թա-
լալին խնձորի մի կտոր:) 'Ես էլ, Թալինկա ջան, քու
սրտի ուղածը դիւի կու կատարիմ. մէ՛ մաղ չիմ անց
կացնի, քու արիւր... (Թալալը տեղից բարձրանալով,
համբուրում է նրա կուրծքը:) Վա՛, վա՛, վա՛, ինչ ախ-
շիկ իս էլի. 'ես քու խիլքին ու խասիաթին մեռնիմ,
Թալինկա ջան... (Համբուրում է Թալալին:) Ղուրթ վուր
լաւն իս էլի... Բրիլիանտ... Քանի էտէնց քէփա բաց
կ'օնիս, 'ես քիզ Բրիլիանտօվնա կու կանչիմ... (Թա-
լալը գլուխ է տալիս:) Մէ՛ խօսկով նուղ ու շաքար իս
ինձ համա... (Սաղանդարներին:) Արա՛... (Սաղանդարնե-
րը ածում, երգում են՝ «Բայաթ-Շիրազի» իր թափշուրով,
շատ կարճ ժամանակ. իսկ ինքը շարունակում է Թալալի
հետ զեռ լուրջ, յետոյ սիրահարական խօսակցութիւն եւ

վերջը ձեռները համբուրում: Միւսները, ծախ կողմը նըս-
տած, ուտում, խմում, խօսում են իրանց մէջ եւ երգը
վերջանալուց յետոյ ծափահարում են սաղանդարներին:)
Էշխով ին՝ ասում, չէ:

ԹԱԼԱԼ

Հրամանք իս:

ԱՂԱՂՈ

Իմացայ՝ դուն էլ լաւ խաղ ասիլ իս գիղացի...
Արա՛, իմ խաթիւր, մէ՛ բան ասա, թէ կանաս... (Թա-
լալը կոտորովում է:) Էստի եագ օշով չկայ. քու հէքն
ու մէքն ին՝ ու էս մօղիկ բարեկամիւրը... Ա՛սա, մաս,
գէթաղիւ. թէ իմ խաթիւրն ունիս ու ինձ պիտի սի-
րիս, մաս:

ՄԱԹՕ, վեր կենալով:

Հա՛, ինչ է, վուր ասիս: Մէ՛ էս պատուական նո-
բափեսի քէփը կատարէ. թո՛ղ էս գլխէն իմանայ՝ ինչ-
դադա խաթիւր ու պատիւ ունիս իրանը:

Թալալը հայեացքով եւ շարժուացքով հարցնում է
մօրը:

ԷԼԻՍԱԲԷԴ, նստած:

Ա՛սա, վուրթի, մաս. Սայաթ-Նօվի խաղիւր խօ
շատ գիղիս:

Մաթօն կրկին նստում է:

ԹԱԼԱԼ, վեր կենալով տեղից, սաղանդարներին պատուի-
րում է երգը:

«Ինձ սիրեցիր»... (Սաղի ներդաշնակցութեամբ եւ
Աղալօին շողորթութեամբ հիանալի երգում է Սայաթ-Նօվայի
հետեւեալ զաղալին:)

«Ինձ սիրեցիր, էշխըն նրնդար,
խաղի դավթար իմ քիզ ամա. »^{*)}
Մի քաղի փըշի ծաղիկըն՝
վարթ սուսամբար իմ քիզ ամա.
2' իմ թօղնի արեգագումըն՝
բախշի շաջար^{**) (} իմ քիզ ամա.
Ես քու մահըն վոնց կու խընդըրիմ՝
նուղ ու շաքար իմ քիզ ամա:»
ԱՂԱԼՕ, հիացած, առանձին եւ ցածր:
Վա՛մ...

ԹԱԼԱԼ, շարունակում է:
«Է՛լ քու բաղին մըտիկ արա՛,
ուրիշ բաղէն վարթ չ'ին տա քիզ.
Աղ ու հացն մի՛ դէն գըցի,
շափթէնը մէկ մըտիկ տո՛ւ միզ.»
ԱՂԱԼՕ, առանձին, ցածր:
Ա՛մեն օր, ա՛մեն սահաթ:
ԹԱԼԱԼ, շարունակում է:
«Թէգուղ աշխարըս պըտուտ գաս՝
չ'իս աէսնի ինձի պէս ազիզ.
Թաք ուրիշ գօզալ չը սիրիս՝
իղըարով հար իմ քիզ ամա:»

*) Ուղղագրութիւնը պահպանվում է համաձայն հանգու-
ցեալ Գէորգ Ախվերդեանի հրատարակութեան:

**) Այն հրատարակութեան մէջ սխալմամբ տպած է՝
սաջար, փոխանակ՝ շաջար, որ Արաբերէն (شجر) նշանա-
կում է՝ ծառ, թուփ. այն ինչ սաջար Արաբերէն (شجر)
կը նշանակէ՝ արեան կարմիր գոյն աչքերի սպիտակոցում:

ԱՂԱԼՕ, առանձին, կոկորդային ձայնարկութեամբ եւ ցածր:
Ը՛հ...

ԹԱԼԱԼ, շարունակում է:
«Աստուած վըկայ, հիմիշ արած
գըլուխըս քիզ մատաղ ըլի.
Ե՛կ քիզ իդ սիրով դամ անիմ,
օ՛վ գ'ուզէ բէղամաղ ըլի.»
ԱՂԱԼՕ, առանձին, ցածր:
ձիւրի մէ չէնի, աղունակ:
ԹԱԼԱԼ, շարունակում է:
«Ես քու խօսկէն չ'իմ անց կենա,
թաք քու դամաղըն չաղ ըլի.
Թէգուղ անմահութիւն ուզիս՝
սիրով կու ճարիմ քիզ ամա:»^{*)}
Ամենքը ծափահարում են, Թալալը ողջունում է:

*) Բաց են թողած՝ երբորդ և վերջին տները, որոնք
հետեւեալներն են՝

«Թաք ես մօրէս չ'էի ծընի.
վայ էն օրին՝ ես քիզ տէհայ.
Դու բուլբուլ իս, ես կարմիր վարթ.
չ'ասիս, թէ՛ վարթըն ջալդ կ'էհայ.
Մէ փութըն էտէնց դիմացի,
շուտով չընդըստան մի էհա.
Անգօրձիլ, անխարջ ու քըրիհ՝
մանդիլի դար իմ քիզ ամա:
Քու դարդըն ինձի պառվէցուց.
ո՛ւմըն ասիմ, Սայեաթ-Նօվա.
Մի գըցի ձէռնէմէն ձէռն՝
օսկէ թաս իմ, Սայեաթ-Նօվա.

ԱՂԱՆՈ, վեր թռչելով:

Օհ, քու ձենին ու հոքուն մեռնիմ, Թալինկա ջան:

Կրկին համբուրում է Թալալին, սաղը դադարում է:

ՄԱԹՕ, վեր կենալով:

Ապրիս, վուրթի, ինձ պարզ էրես դուս բերիք
քու տէր ու ախրականի մօղ:

ԱՂԱՆՈ, բռնելով Թալալի ձեռք:

Արի, արի, նստի էլի ինձ մօղ... (հստում են իրանց
տեղերը:) Այ, ալիքերում... (Մաթօին:) Զնորակալ իմ
քիմէն, Մաթօ. մէ խմէ սրա կինացն, է:

ՄԱԹՕ, բաժակը վերցնելով:

Էրկուսը դարդըկիլ իմ, էս էլ վրայ երեքը... Զիր
կինացը... Էրկուսիտ կինացը մէտի իմ խմում, էսգուր
վուր էրկուսդ հիմի մէկ իք... «Զոր Աստուած
գողգեաց, մարդ մի մեկնեաց», *) ասում է...
Կինօք ըլիք, ծլիք, ծագկիք, մէ բարցի ծիրանաք,
ըմբո՞ղ կշտանաք, մէկ մէկմէն չբէգրէք ու չլէթվիք
ձիր օրումը... Դոււմընի սրտով չըլիք, խնդանք ու
խիթարվիք, անիք ու բանգմանաք, առչնիկը աղայ
ըլի՝ սխրուն, քօջօբաւուր...

Նշանուածները գլուխ են տալիս. սաղանդարները
ածում են տուշ աւելի մեծ շգով ու հանդիսով:

Փռանգըստանու միշէն էլած՝

դար առլաս իմ, Սայեաթ-Նօվա.

Շալէ դալթարըդ, դուրթին գի.

ռանգ ու բուքար իմ քիզ ամա:»

1754 Ապրիլի 1,

ՍԱՅԵԱԹ-ՆՕՎԱ

*) Մատթէոս. գլ. ԺԹ. տ. 6:

ՄԻԻՍՆԵՐԸ

Ամին, ամին, Տէր Աստուծ:

Նշանուածները կրկին գլուխ են տալիս:

ՄԱԹՕ, շարունակելով:

Ես էլ ձիր մէշը ըվըվամ... (աճում է, տուշը դա-
դարում է:) Վոխակ, էս էլ գնաց իր ճամփին... (Դա-
տարկ բաժակը վայր դնելով:) Արա, հիմի ծանփ տվէք,
ալիաի լէզզէվար խաղամ... (Սաղանդարներին:) Զիր շա-
րը տանիմ, մէ լաւ լէզզէվար... (Սաղանդարները ածում
են լէզզերէն պարի եղանակը:) Է՛տէնց... (Մի փոքր պա-
րում է:) Զարաշ... Արա, նորափեսայ ու նորահարս,
հիմի ձիր հիրթն է.

ԱՂԱՆՈ

Ի՞նչ է. հէնց գիզիս չիմ կանա՞... (Պարում է. յե-
տոյ գլուխ է տալիս Թալալին, որ ոտի է կանգնում:) Արա,
Թալինկա ջան, մէ քու շնուքը էստումն էլ շանց տու...
(Միւսներին:) Դէ, ծանփ տվէք... (Թալալը եւ Աղալօն
պարում են միասին:) Հա, դօշաղ...

Շարունակում է պարել Թալալի հետ միասին: Աջա-
կողմեան լուսամուտքում երևում են՝ Կատարինէն
դաժիբայով եւ Սանվէլը գլխարկով, որոնք այն-
տեղից մի վայրկեան նայում են պարին: Ծառա-
ները աջ դռնից բերում են դարձեալ արծաթա-
փայլ սկուտեղներով՝ թէյ, պաքսիմատներ եւ
զանազան շաքարեղէն: Դիմացի դռան կողմից
լսվում է Կատարինէի ձայնը՝ Թո՛ղէք, Թո՛ղէք:
Ծառաները զարմացած տեղն ու տեղը կանգ են
առնում:

Տ Ե Ս Ի Լ ՓԱ

ՆՐԱՆՔ, ԿԱՏԱՐԻՆԷ, ՍԱՆՎԷԼ

ԿԱՏԱՐԻՆԷ, դաթիբայով յանկարծ մտնում է դիմացի դռ-
նից. Սանվելը հետեւում է նրան, գլխարկը ձեռին:

Է՞տ էր բաղնիսը:

ԹԱՆԱԼ, ճշելով:

Ա՛խ...

Ընկնում է Աղալօի գիրկը, երեսը նրա կրծքի վրայ
ձեռով ծածկելով. ամենքը շուարվում են. սաղը
դադարում է:

ԿԱՏԱՐԻՆԷ, երկու ձեռով չանչ անելով:

Վո՛ւյ, գեղինը պատըռվի ու ձիդ դէվէր տանէ, ձիւ
բաղնիսի բօխչէն էլ հիդը, ահլան:

Աղալօն մէկ ձեռով գրկելով Թալալին եւ միւս ձե-
ռով բռնելով նրա թեւը, նայում է Կատարինէին:

ՍԱՆՎԷԼ, որ ապշած մնացել էր բեմի խորքումը, նայում
է Թալալին եւ առանձին:

Փո՛ւ քու նամուսին:

Ամենքը մնում են անշարժ իրանց դերերին համա-
պատասխան դիրքով, — ծառաները սկուտեղնե-
րը ձեռներին: ՊԱՏԿԵՐ: Վարադոյրը իջնում է
կամաց կամաց:

Վ Ե Ր Զ

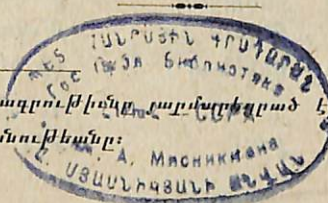
ՍՐԲԱԳՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐ ԵՒ ՆԿԱՏՈՒԱԾ ՎՐԻՊԱԿՆԵՐ

Երես: Տող: Տպոռած է: Պէտք է:

1—16	հակասին	ԲՕԽԶԱՅ	ԲՕԽԶԱ
1	1 ցերեկից	«	«
5	5 վերելից	վուրկեղերիք	վուրկեղերիք
«	14 «	Վիկաց	Վի կաց
«	15 «	հանդրվի	հանդրվի
«	1, 2 ցերեկից	հրամաէ, է, բա- տօնօ ջան	հրամաէ, բատօ- նօ ջան, է
«	4, 9, 12 «	Վիկաց	Վի կաց
«	11 «	վիկաց	վի կաց
6	2 վերելից	չիս իմանում, քա՛	չիս իմանում, քա՛
«	« «	վիկաց	վի կաց
7	9 ցերեկից	վիկալայ	վի կալայ
8	5 վերելից	տիանին	տեանին
«	6 ցերեկից	ձլիւ	ձլիվ
12	1 «	տիանիմ	տեանիմ
13	5 վերելից	լաւ	լաւ
«	4 ցերեկից	վիկուկենայ	վի կու կենայ
14	« «	չիմ	չիմ
16	2 վերելից	քոռանամ	քոռանամ
«	2, 3 «	Ուղում իս	Ուղում իս
23	6 ցերեկից	վիկենայ	վի կենայ
«	9 «	վրա	վրայ
27	7 «	քայ,	քայ

Երես:	Տող:	Տպուկած է:	Պետք է:
27	9	Ներքինից	Մուշթէիդը
28	3	Վերինից	նրանք (մի քանի օրինակներում)
«	2	Ներքինից	նրանք
«	2	Ներքինից	վուրփեքներուն
29	«	Վերինից	վուրփեքներուն
«	8	«	զէ
«	9	Ներքինից	մայիմախ, օյլ, մայիմախ, ան մախինջ ու վազ- լախ, օյլ,
«	11	«	վիքաշած
36	5	Վերինից	վի քաշած էւէդ (էւէտ *)
41	6	«	ԱՂԱԼՕ, ոտի կանգ- ներով եւ տալով ծնոր
42	8	Ներքինից	հա՛, հա՛, հա՛, հա՛: հա՛, հա՛, հա՛, հա՛...
43	10	Վերինից	դոնից
«	5	Ներքինից	ԱՂԱԼՕ, նայելով թալալին
			նուր ողջիցն տա- լով, նայում է թալալին
48	10	«	համբուրում

*) Ուղղագրութիւնը բարձրագոյն է Թիֆլիզի բար-
բառի առողջանութեանը:

ԳՍՏՐԻԷԼ ՍՈՒՆԴՈՒԿԵԱՆՑԻ

Թ Ա Տ Ր Ո Ն Ա Կ Ա Ն Գ Ր Ո Ւ Ա Ծ Ն Ե Ր Ը

Թ. Կ.

ԳԻՇԻՐՎԱՆ ՍԱՐՐԸ ԽԷՐ Է, կասակ մեկ արարուածով. երկրորդ սպագրութիւն, ուղղած	— 30
ԼԱԹԱՐԱՆ, կասակեղութիւն չորս արարուածով. երկրորդ սպագրութիւն, ուղղած	— 50
ՕՍԿԱՆ ՊԵՏՐՈՎԻՉՆ ԷՆ ԿԻՆՔՈՒՄԸ, կասակ մեկ արարուածով. երկրորդ սպագրութիւն, ուղղած	— 20
ԵՒԱՅԼՆ ԿԱՄ ՆՈՐ ԳԻՈԳԻՆԷՍ, կասակ երկու արարուածով.	— 40
ԷԼԻ ՄԷԿ ԶՈՂ, կասակեղութիւն ճիւղ արարուածով. երկրորդ սպագրութիւն, ուղղած	1 —
ՊԷՊՈ, կասակեղութիւն երեք արարուածով. երրորդ սպագրութիւն, ուղղած	— 50
ՔԱՆԴԱԾ ՕՋԱԽ, կասակեղութիւն երեք արարուածով. երկրորդ սպագրութիւն, ուղղած	— 50
ԱՄՈՒՍԻՆՆԵՐ, կասակեղութիւն չորս արարուածով. երրորդ սպագրութիւն, ուղղած	1 —
ԲԱՂՆԸՍԻ ԲՕԽԶԱ, կասակ երկու արարուածով	— 40

ԹԱՐԳՄԱՆՈՒԹԻՒՆ ՖՐԱՆՍԵՐԷՆԻՑ

ԺՕՐԺ ԳԱՆՎԷՆ, կասակեղութիւն երեք արարուածով, ճիւղակութիւն ՄՕԼԻԷՐԻ	— 40
--	------

Վաճառորդն էմ Թիֆլիզում՝ ԿԵՆԴՐՈՆԱԿԱՆ, ԿՈՎԿԱՍԵԱՆ
 և՛ „ԳՈՒՏՏԵՄԲԵՐԳ“ զրաւամատանոցնէրում, և՛ Քաղաքում՝
 Տիկին Մ. ՍՈՒՆԴՈՒԿԵԱՆՑԻ զրաւամատանոցում:

ՀՀ Ազգային գրադարան

NL0357840

56.263